

Часопис је уписан у Регистар медија
Министарства културе и информисања Републике Србије
под бројем NV001011 од 28. априла 2021. године

Суштина поетике – часопис за књижевност

Главни и одговорни уредник
Анђелко Заблаћански

Чланови уређивачког колегијума
проф. др Љубица Несторов, Ана Митић Стошић,
Марко Јуришић, Невена Милосављевић,
Владимир Бабошин

Лектор и коректор
Дајана Лазаревић

Издавач
Удружење поетских стваралаца,
Милана Недељковића 40, Глушци

Контакт
+381649803118
sustinapoetike@hotmail.com

Интернет адреса
www.knjizevnicasopis.com

ISSN 2620–0988

Часопис је покренуо
Анђелко Заблаћански
23. новембра 2013. године

Штампа
Pharma Lab, Београд

Часопис излази четири пута годишње

Тираж
50

Суштина поетике

Часопис за књижевност

Број 70

Јул/септембар 2021

Слика на насловној страни
Сава Шумановић – *Јесењи пут* (1941)

Реч уредника

Припремајући овај број *Суштине поетике*, тражио сам на интернету некакве податке и случајно наиђох на мени занимљив текст. Реч је о сећању на једног блаженочившег уредника веома угледног часописа за књижевност. (Није ни место ни време да помињем имена актера нити назив часописа.) Један од актера испричао је анегдоту која се десила у редакцији. Веома познати и признати песник, у неким прошлим временима прогањан од власти због своје поезије, замерио је главном уреднику што у часопису објављује радове непознатих и недовољно афирмисаних аутора. Уредник га је дуго гледао, па му рекао (парафразирам): *Слушај ти* (ословио га је презименом), *и теби је некад, неко, први пут објавио песму. Да ли би ти данас био то што јеси, и да ли би постојао као песник да ти некад, неко, није први пут објавио песму?*

Остао сам дуго замишљен над те две реченице а у исти мах и срећан што, ево већ осам година, дајем шансу мање познатим ауторима, посебно младим песницима. Јер, заиста, како ући у свет књижевног стваралаштва ако вам нико не дâ шансу да објавите то што пишете? Зато сам веома поносан што је *Суштина поетике* препознатљива по томе. Многим младим писцима, и не само њима, овај часопис је био одскочна даска за даље бављење списатељством. Е сад, што много њих после одскока забораве на своје почетке, то говори о њима. *Суштина поетике* и моја маленкост смо и даље ту за оне који нас нису заборавили, али и за нове, посебно младе ствараоце.

Верујем да понека велика имена на *Суштину поетике* гледају очима песника с почетка приче, да овај часопис не сматрају вредним за њихове песме, приче, есеје, али то нас неће зауставити у раду. Уосталом, за њих постоје часописи у којима нико осим њих и не може објавити своје радове. Ни неафирмисани, ни мање афиирмисани, ни чланови највећих и најзначајнијих књижевних удружења у Србији. Само поједини, међусобно прокламовани велики песници и писци. Но, нећу се њима бавити. Мада, како један мој пријатељ рече: *О укуса се не расправља, није најсрећније речено, јер ако има укуса има и неукуса.*

Суштина поетике сигурно је подложна критици, негативној или позитивној, и ја као њен главни уредник свестан тога спреман сам да их све прихватим и преузем на себе. Но, убеђен сам да радим праву ствар, и за књижевност и за ствараоце.

Главни уредник
Анђелко Заблаћански

Херцеговачки јав – Ратомир Мијановић

НА ФРЕСКАМА

Нисмо се ми тек тако
На Фреске вазнијели
Нит крстаче наше
Поруши зло вријеме
Црна, горка чума
И благослов браће
Уруши нам колибу
У лагум просу шљеме

Нисмо се ми тек тако
На фреске вазнијели
Премрежисмо небо
Сузама и плачем
Због смјерних монаха
Окривисмо Бога
Па нас казни клетвом
Смрћу, братским мачем

Тихо, ти, Боже вапимо
Љубимо лицем земљу
Не презри наше мољење
Јер ето, смрт смо хтјели
Све заборависмо
И свима опраштамо
Нисмо се ми тек тако
На фреске вазнијели

ЛАТИНСКИ ДРУМ

Страхом шуми омркла шума
Жмиркају из грма снене сојке
Трепере гране лагане
И брезе јаучу танане
Ко давно уклете ђевојке
Заспале код латинског друма

Заћутале и ноћне птице
Облак заронио у снену ријеку
Гаврани и црновране плачу
Урликом вук благосиља драчу
Сви чекају усудницу неку
Да им гријехом ороси лице

Тешко је ово вријеме
Чудна је ова шума
Ко ће пробудит ђевојке
Уснуле код латинског друма

СРЕТЕЊЕ

Славе те и данас
све главе на коцу
искидана цријева
Бугар бајонета
Синђелићи, Обилићи
Станоји Главаши,
Црква Самодрежа
вјечно разапета...

Славе те и данас
херцег земље јаме
Сви они што сједе
Код Бога на висину
И данас ти кличу
мајко наша драга
и данас су спремни
за тебе да гину

Славе те и данас
Сужњи и заклани
Ти си мила мајко
Њима увијек света
Пјевај у сузама
Пјевај у несрећи
храбро уз Голготу
Србијо распета

ЗИМА

Развигоре, зимоморе,
студендане зима бијели.
Стишали се гладни вуци,
крта зуба. Невесели.

Леден вјетар, ноћ закива.
Шума спава.
Ту под снијегом, жалост тиха,
дрема трава....
Што ли ћути сва природа,

ниђе гласа од гаврана
Волујаче, јадијаче,
не ромори биће дана....
Ноћ је хладна опомена,
дивља, чудна од сјећања
Све је мртво и утихло
само мркла гора сања
Развигоре, зимоморе,
студендане зима бијели.
Стићали се гладни вуци,
крта зуба. Невесели.

О ПЕСНИКУ

Ратомир Мијановић је рођен 1970. године у Требињу. По занимању је дипломирани правник. Већ три деценије ради као новинар репортер бројних часописа чији је дописник из Требиња.

Аутор је две књиге ратних прича под називом „Приче из Ратомира“ и „Лађа за спас“.

Његове песме су награђиване и похваљиване на бројним књижевним конкурсима у РС и Србији.

Живи и ствара у Требињу.

Младе наде српске поезије – Александар Бошковић

ЛУНА

Распаљено небо поново гори.
Тај тренутак плаветнила однекуд је познат
можда само мени а можда и теби.
Али ипак кроз сва та поља, на сваком крају
и на сваком почетку стојиш ти, вечно бесмртна.

Изнад сваког зла, изнад сваког добра
можда ипак све видиш, кроз неки прозор,
кроз истог ружичастог неба, кроз тајну небеса
коју чува муза западног неба, јер зна
да је гледаш изнад свих богова светлости.

Најтајанственији путник најављује близину
свог доласка, у том блажесном тренутку магије
само одабрани спајају своје бледе душе са оним
најудаљенијим пределима мраморног бескраја.
Тамо негде, са друге стране свемира.

Са првом јутарњом светлошћу чини се да
нестајеш, али кроз чудесни пут исконског
времена међу звездама сви крикови знају:
да на сваком заласку магија поново почиње
свој светлосни вртлог свега оног лепог.
Горе где само луна зна пут вечне смрти.

ЉУБАВ ЋЕ ПРОМЕНИТИ СВЕ

Стојимо овде и љубимо се у маси
као да никога нема, у неком
другом свету можда у белим кошуљама
од сатена и носимо мисао бића која
заслепљена у том врту виде лепоту.

У твојим очима види се нешто што
те одаје, а то је сјај који некако
воли твоје биће, јер на твојим
уснама оцртавају се речи слободе
које ће те поново видети,
то је сада већ засигурно.

Стајали смо тако заљубљени
на том перону прошлости
где једини воз водио је загрљају
тако топлотом да смо се стапали
не само у једну душу већ испуњавали
читав простор префињено нежним.
Толико да смо допустили да то сви виде.

Тај тренутак био је само наш
и у тим пољупцима отварало се
милион светова који једини никада
нису хтели да напусте наше уздахе.
Да! Било је то последње септембарске вечери
онда када јесен надолазила је
изнад наше љубавне усхићености
и стварала неку чудну еуфорију.

Сео сам тада у последњи вагон
и у свом срцу заувек закључао прву истину.
Одлично се сећам твоје сатенске
хаљине боје пурпура, твоје плаве косе,
твојих усана које су ме до бола љубиле.
Док смо мислили да љубав ће променити све.

БЛИЗИНА

Седео сам у једну зору на
преласку неба у вечан мирис сунца.
Тамо је стала читава једна планета.
где могу да узмем било који облак,
да се обучем у дугу и њоме ходим
стазом муње између два сателита.

Као априлски пљусак који тоне у
сутонске шуме широког појаса, лежим ја.
Тамо плачем за једно јутрење
које пада кроз свод плитког неба.
И онда схватих да ми треба бар три милиона
сунца, звезда мостова, ко зна чега.

Још ми у очима цветају љубичице,
а лице ми је само мало блеђе.
Пожари свог цвећа, свих гнезда
неких далеких птица увенулих у прљавој
постојбини окорелог, ружног праха.

Ветар је испричао излизаним
језиком да ћу поново долетети
и спустити се на сену столећа.
И тада више неће бити овог пролећа
ни мртвих корака у отвореном мраку.
Предео успаваног мора из којег
је мој гроб устао због кишног лутања
зауставиће се док се не осврнем у близину.

МОЈА ЛЈУБАВ И ТВОЈА МРЖЊА

Сањао сам синоћ твоје очи
из којих је текла крв по мом јастуку.
Издали смо једно друго брже него
што је муња ударила у моје срце.
И све то да би смо се још јаче волели.

Сада лежим у соби по којој лете
остаци твоје праскаве појаве над
мојим телом које непомично јеца.
Из мојих жила извире твој посмртни лик
удружен са сенком масног пепела.

На глави ми стоје твоје окореле кости
које бацају сенку на мој прозор.
А ја на месечини видим твоју косу
расплетену над мојим бледим лицем.
А онда угледах како ме убијаш.
Океан окупан крвљу мога тела

навире изнад мириса моје душе.
Гледај сада како полако падам
између две најудаљеније тачке
моје љубави и твоје мржње.

СЈАЈ У ОЧИМА

Онај познати сјај у очима по коме
смо се препознали, као месечева дуга
био је у твојим зеницама од којих
нисам могао да се одвојим чак ни
када је мој поглед застао у твом срцу.

У оном срцу у ком живим ја и кроз очи
избијам на твом лицу које ме воли у
толико великој мери да од наше љубави
застаје сунце у васиони, топи се лед
у погледу и пуца месец у нашим венама.

То је оно јединствено, створено само
за наше усијане душе које се преламају
једна преко друге а наша тела дрхте у
чину највеће мистерије у оном часу кад
себе препуштамо једно другоме заувек.

Преплетене мисли као и прсти једни преко
других и залазак сунца поред реке која ће бити
једини сведок наше апокалипсе док ветар
разноси твој мирис који подсећа на надолazeће
вече у чијим ће очима сјај бити попут звезда.

ЈЕЗЕРО МРТВИХ ЉУБАВИ

Боље би било да сам у истом
трену заледио твоју чежњу.
Али ипак сам под светлима вечери
наговестио да ћу те опет проклети
у доба ноћне мелодије песничке смрти.

Видим месец који ми шапуће да лежиш
гола на траци свог временског руба.
Запали и последњи врисак
мог бекства у сутон врелине.
Па ми шапни да се откидамо од себе.

Говори ми да ћеш ми ишчупати
душу из кржаве опне мојих ожиљака.
Ставити ме на ветар и пустити да однесем
твоје мисли у звездану степену лаванде.
А у том цвећу, чекаћу те ја, опијен болом.

Тамо ћемо заједно видети светлост
гробних сенки наших грешних очију.
И умираћемо једно за другим,
а наше остатке разнеће псета
пустињских чувара језера мртвих љубави.

МЛЕЧНИ ПУТ

Ја сам сав од звезда и
месечина ми избија из очију.
Живим негде између месеца
и сунца и можда баш сада ово
тамо пишем окружен сјајним небом.

Моје руке прекривене су сјајем
поноћне прашине а моји стихови
украшени су најлепшим бисерима.
Када погледаш месец у коме ја
живим знај да ти можда већ долазим.

Ако прочиташ само један мој
стих моја сенка падаће на твој лик
а сазвежђа ће отворати путању сна.
Крени њоме и открићеш да на
деветом небу један свет чека баш тебе.

А тамо горе свираће ти мандолине
и изнад свих планета из мојих вена
истицаће само љубав и претварати
се у галаксију млечног пута.
Где ћеш живети заједно са мојим бићем.

О ПЕСНИКУ

Александар Бошковић рођен је 2001. године у Београду, студент је Филолошког факултета Универзитета у Београду. Још увек аматер у свету поезије, пише песме различите тематике и објављује своје радове у зборницима за младе ауторе. Песме су му објављене у зборнику „Птице од папира“ под покровитељством књижевног клуба *Планет поезије* из Сарајева, на порталу АС оглас издаваштва, у деветом зборнику љубавне поезије — „Пјесници који додирују љубав“, у Дуњалучар магазину за филозофију културу и уметност као и у *Sarrhoart* — часопису за поезију.

Добитник је књижевне награде за другонаграђену љубавну песму на XIX Јавном љубавном конкурс у „Пјесме над пјесмама“ у категорији Младе наде љубавног песништва. Такође је и добитник прве награде „Златни кладенац“ на песничком конкурс у „Кипријанов кладенац“ за 2020. годину.

Једна песма – Софија Дамчевић

СЕЋАЊА

ледом заледи
не дај
сећања
лажи
све је лоше
погрешно
нема излаза
у круг
давно
било је давно
тада је настало
шта?
не знам
само стоји
камен
зид
био је зид
зид је заударао
није могло даље
камен
планина
каже *не*
одговор је *не*
не може
неће
не дâ

неки су умрли
не знам их
тишина
бука
претња
претили су
целат је чекао
отишао је
као да је остао
ђаволи су искакали
нестали су
сећање је остало
сећање
опет сећање
то је био ђаво
он смрскава људе
или мене
прети понижењем
јавно понижење
шта ако буде
страх
још страх
он је понизио!
сећам се!
сећања
оговарало се
биле су то лажи
то је био крај
крај мене
крај
нема светла

све је мрак
трајало је
године
прошле су
завршило се
али сећање
ту је
не стаје
страх опет
да се не понови
шта ако се понови?
не може
али планина је сећање
превелика је
стајала је тамо
отишла сам
али пута нигде
зид се срушио
али не видим
видим рушевине
рушевине сећања
шта ако још живе
можда је стварно
камење свуда
треба прескочити
плашим се
опет страх
шта ако се уздигне
можда се врати
можда се реинкарнира
не може

пропало је
давно беше
нема од тога ништа
шта ако угуши
гуши страх
гуши сећање
нема пута
нема правца
лабиринт
око мене
милион мисли у секунди
све нетачне
лажу ме опет
ђаволи свуда
борим се
живот протиче
борим се
откривам лажи
лажу још више
гађају слабости
копају ране
још
још
још
још дубље
нема краја
хоће да ме униште
не дај
не дај
не дај
не је одговор

де има да
када је да
да л' има светла
где је
шта ако се помрачи
не знам
или стоји
или преко
има ли излаза
слобода ми треба
води кроз пакао
или ништа или опет
где је крај
шта ако искоче
целат вреба
целат је застарео
процењивања
оцењивања
ко је он да одлучује
то су деца
само деца
играју се одраслих
истина се назире
има ли снаге
то ће се завршити
мора завршити
сећања
да ли могу да прескочим?

О ПЕСНИКИЊИ

Софија Дамчевић је рођена 1988. године у Београду. Завршила је Филолошку гимназију, студирала је на Филолошком факултету у Београду.

Пише поезију и прозу, објављује песме и приче у песничким зборницима, прозним зборницима и књижевним часописима у земљи, региону и иностранству. Добитница је неколико награда за поезију на међународним фестивалима.

Две песме – Тамара Славић

Божанска љубав, у којој
се прелама светлост
из које се јасно виде,
путеви до неба.
Вечност која се заробила
у прожимању истине,
човеколика природа узраста
онолико колико се
тишине више не боји,
пролазности, онолико колико
се смрти не бојимо.

Док душа твоје животворне
светлости скупља,
као цвеће после кише,
у којој трпљење осликава радост,
као што се мајка радује детету,
тако се душа радује кад осети
благодат без које човек не достигавши
своју потпуност. Пропада. Труне.
Мирис душе је тај који се најпре осети,
попут крина у цветању.

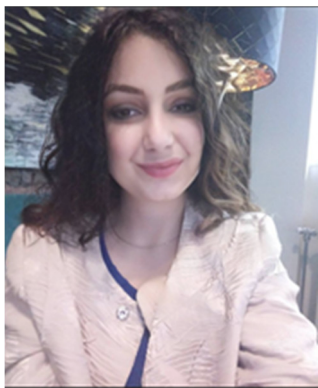
Онолико смо твоји,
колико волимо.
Буре немирних мисли,

као јасан зрак који
допире из деснице твоје, отклањаш.
Срцезналче.
Зар се од тебе ишта сакрити може?
Мирна луко у којој плови душа моја
не страхујући никаквих рана,
исцеливши многе, молитвама,
као миомирис твоја се љубав оче шири.
И све ове речи,
из твојих су усана.

У сутон, по ивици бездана ходим,
твој сам абер. Ко те у мојим венама сатка?
Из мојих очију, не видиш страх, у пукотинама душе,
пред њима гле, поглед не окрећеш. Остајеш.
Читаш ме душом. Јалове су речи. Неплодне.
Нисам ја, жена, без корена, у мени усађене су борбе,
и баш у њима научила сам да је победник,
онај у којем ја не бди, горд човек је трула воћка без
рода.
Од греха склони ме.
Она сам, што се сузама умива,
али никада пред светом не плаче.
Пред лицем твојим, зар да се сада њих бојим?
По њима ћеш ме препознати.
Све боли света, спрале су кише.
Док корачам, стопе су ми трњем посуте,
толико, да загрлим твоје треће ребро

да ми душу душом обгрлиш.
Ниједна зима више неће бити хладнија од оне
у којима сам сама стајала на земљи.
Моји су Божури процветали.
Моје су ране огледало,
у којима се жртва пројављује. Љубав. Наша.
Додирни ме. Нисам ја жена без корена,
У мојим ноћима, срце је увек будно.
Воли ме делима.

О ПЕСНИКИЊИ

Тамара Славић рођена је 16. августа 1998. године у Косовској Митровици. Завршила је средњу Економску школу у Лесковцу. Тренутно је апсолвент више струковне школе за образовање васпитача у Кикинди.

Пише поезију, али је ретко објављивала. Инспирацију најчешће проналази у деци.

Жеља јој је да се у будућности бави писањем и децом као нечему нераскидивом.

Кад младост стихује – Милица Боровчанин

ЧУВАРИ ВЈЕТРОВА

Леденим дахом завјесе иња
Широм долина стрпљиво кроје.
Калдрма стрмих, стаза од трња,
Неродних стијена ти се не боје.

Из замка свог у планинском вису
Мотре на поља, сеоске путе,
Увијек су ту и увијек нису,
Љубећи небу плаветне скуте.

С велом прозира на лицу тајне,
Походе ноћу градове магле,
Походе бајке, улице бајне,
Жалосне врбе што су се сагле.

И ко их тражи, неће их наћи
На крову свијета у планинском вису.
И ко их тражи, вријеме траћи,
Увијек су ту и увијек нису.

ПОСЛИЈЕ МНОГО ВРЕМЕНА

Док ми блиједи прсти над пепелом дрхте,
Још ми душа плаче на извору свом
Кô варнице када изнад куће прхте
И циглу по циглу разграђују дом.

Стих ми тај на души што се сузом каје
На тамјан и брикет већ дуго мирише,
У пепелу живи, јер рјечју нестаје,
Ријеч му срце стеже, не да му да дише.

Такав стих је створен само да постоји,
Нити да се чита, нити да се збори,
Сам себе да пара и нови да кроји.
Рођен је и заклет да се вјечно бори.

А ја сам ја, последије много времена.
Стихови кô сузе лију ми низ образе
И рањени врхом животнога кремена,
Кô лишће јесење, жуте и пролазе.

Ту једна је пјесма тињала без пламена,
А рука ми дрхти над њеним извором.
Била је нечитана, горда и стамена,
У ватру се бацила сопственим избором.

А ја сам ја. На двомеђи јаве и сна
Пјесми враћам се кô огњишту што гори,
Послије много времена дижем је са дна,
Ал' не да се чита, него да се бори!

БРОЈАНИЦЕ

Чујеш ли ме, Ангеле, из свога гнијезда,
Гдје станују вјетрови и извиру кише?
Ја још твоју душу, саткану од звијезда
Ноћу, у тишини чујем како дише.

На азурном своду тражим твоје путе
И посматрам стазе од сунчевог сјаја,
Бројанице твоје, небом разапнуте,
Као златне жице од Пакла до Раја.

Чујеш ли ме, Ангеле, кроз сјету и тугу,
Док ти приповједам несањане снове,
Бачене одавно под небеску дугу,

Живот разапиње бројанице нове.
Казалке се врте. Врте, добри мој,
Док слушају звијезде твој блажени пој.

О ПЕСНИИЊИ

Милица Боровчанин рођена је 2005. године у Сокоцу, где тренутно похађа СШЦ „Василије Острошки“. Поезију пише од раног детињства, а у области поезије и прозе награђивана је више пута и ван граница Балкана. Издала је збирке поезије „Безимени човјек“ (2018) и „Сунчев човјек“ (2020).

Песнички крик – Филип Булат

ИЗВЕШТАЧ О ЖЕНИ

Тако љупка, тако слатка,
мора збрајаш, океане растављаш.
Тако дрчна и наопака,
и када ћутиш и када се обрађаш.
Тако своја... Ниси као свака.

Тако чедна, тако вредна,
ветрови уздишу за твојом лепотом.
Очи свете, уста медна,
виспреност твоја везе нема с простотом.

Грејеш појавом...
Сибирске зиме најхладније.
Рат мењаш мира објавом,
чувар си тајне најсјајније.

Калупиш дане...
Пушташ ноћи у недоглед.
Сигуран сам заиста да немаш мане
и знам да је то све погрешан поглед.

Санте-расуте...
Припадају теби, припадају мени.
Само вране спокој слуте
безвезном извештачу о жени.

НЕЋУ ДА СЛОВИМ

Опокољен вечно правима новим,
измаку снага изложен често,
песму сада нећу да словим,
кафански сто ми дође кô престо.

Не може се строго изрећи,
да злу коб на раменима носи,
јер што је пунији и што је већи,
то осама пуста мање те проси.

Задихан, преморен на истој рути,
радошћу вођен, а тешен болом,
чак и ако успем да побегнем маршрути,
памтићу песму за кафанским столом.

Ко и какви били саборци и браћо,
чудили се лудом, ил' равнали с овим,
увек кад сам престајао, тада сам се враћ'о.
Кржаве руке нећу да словим.

ПЕСНИЧКИ КРИК

Од тренутка постања битке се воде,
Тама са светлом, велики с малим.
Зна понеко да сви смо једно,
Да свако ко одраста, мора да стари.

Нежна песма је гадан урлик!
У свакој искрености чуци тајна.
Узалуд је сваки песнички крик,
Јер не знамо која је мисија крајња.

О ПЕСНИКУ

Филип Булат је рођен 1995. године у Сомбору. Као младић је почео да се бави спортом, прво фудбалом и кошарком, а потом рвањем и кик-боксом, које и данас тренира.

Након завршене средње хемијске школе креће на путошествије по Француској, Црној Гори и Словачкој. По повратку у земљу уписује студије економије које у неколико наврата напушта, али их ипак недавно успешно завршава.

Песме пише од ране младости, али их тек око осамнаесте, деветнаесте године почиње складиштити, све дотадашње је поделио или бацио. Поклоник сваког вида уметности. Песме су му објављене у неколико зборника.

Тренутно живи у Сомбору.

Три песме – Јелена Трајановски Станковић

ЈА САМ БИЛА

Ја сам била твоја успешна жетва
Коју је други покосио
Судба којој сестра је клетва
Живота што тек је заросио.
Бејаш твоја исхитрена жеља
Која се божјим прстом остварила,
Јефтино вино за трен весеља
А ја сам, ето, ипак марила.

Ја бејаш твоја ноћ најцрња
У којој све су звезде замукле
И од њих стаза до голог трња;
Многе су кичме баш на њој пукле.
Била сам ја варка што гризе и пече
Дуго након што прогледаш јасно
О томе мислиш знам свако вече
И сан те неће све до касно.

Ја сам била твој лош одабир,
Процена мутна која све мења
И на крају свега тога збир
Могло је бити једно „до виђења”.
Пошто сам ти све то била
Благослов крај тебе спава,
Ја пак дуго нисам снила,
Претешка је моја глава.

ИДИ

Иди без трага
Иди до врага
Или Бога-свеједно.
Тај пут превали
Одлучи, не жали
Јер срце остаће жедно.
Иди, пожуре
Свој сан појури
Можеш га још стићи
Пре него оде
У мутне воде
Где му не можеш прићи.
Иди, коракни
Просто се макни
Пртљаг са собом не вуци
Јер у пртљагу дрема
Она вечна дилема
Шта ће ти то у руци?
Иди без пратње
То су тек патње
Нико твоје снове не дели.
Можеш се прећи
У варљивој срећи
Коју тек једно од двоје жели.
Иди, шта буде
Све је за људе
Само од чекања збиља се мре.
Кичма се савила
Од свег ништавила
Ваљало би поћи, поћи што пре.

СВАЧИЈА ПЕСМА

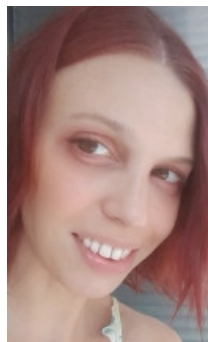
Ја сам ваљда сваком
Оставила понешто.
Барем ја волим
Мислити тако.
Везала сам их свиленом траком
Неке случајно, неке вешто
Ал никога рукама голим.
Најзад, било би превише лако.

Ја сам ваљда све њих
Нечему научила
Бар се тако чини
Са трона зрелости.
Заузврат добише усамљен стих,
Орден што никад нисам уручила
А требало је хвала или извини
За које нисам имала смелости.

О ПЕСНИКИЊИ

Јелена Трајановски Станковић рођена 17. децембра 1985. године у Београду, где је одрасла, школовала се и где и данас живи са својом породицом. Писањем поезије и прозе се бави дуг низ година и њени радови су углавном рефлексивни, љубавне и друге тематике. Своју поезију објављује у савременим књижевним часописима и зборницима.

Удата је и мајка четворо деце.

Четири песме – Јелена Цветковић

ОСВРТ

Где је твој дом?
Разбијене су све браве,
свим прозорима раширена крила,
ишчупани су сви темељи,
сви кровови полетели.

Где се умириш,
склупчаш и заспиш?

Где самујеш?
Онда, кад самовати мораш?
Има ли тог места на свету,
ненаметнутог, неукаљаног.

Где речи спустиш?
Душу одмориш?

Где је твој дом?
Осврни се и реци.

Одатле моја песма извире,
ту точим воду за дуга путовања.

Има ли тог места на свету?

УЗДАНИЦА

Хватам се за све што лети;
за крила одбеглог свица,
за лепет трепавица,
за полет ведрога поете,
за пера ластавица кад узлете.

Ослањам се на све што сања;
на корен тек изниклог бора,
на стене далеких мора,
на стихове младих боема,
на сумрак што дугу ноћ спрема.

И једино тако постојим;
кроз ноте давнашњих жица,
и цвркут заспалих птица,
кроз риму што минути не сме,
јер живот живим кроз песме.

ЈЕДИНИ СВЕТ

Не остављај ме саму са мојим мислима,
Свете.
Луди и неразумни свете,
безосећајни окретању леђа.
Затворени кругу.
Грумену пакости.
Гребену пропасти.

Са твојих ивица скачу!
Неславни ти врхови.
На њима лажни владају!
Покорне ти си прогнао.
Уздигô мрачне и жалосне.
Ја режим на твоје подане,
Ситни и немили свете!
Али ме саму не остављај,
Јер моје су мисли уморне,
Оштре и земљом посуте.
Чуј ме, једини свете.

КОБ СРЕЋЕ

То умишљено свитање, стојим изнад града,
нигде није тако ко овде под светом,
Још да пурпур снова започне да пада,
па да срећна тонем са последњим летом.

Али нисам знала, то тек сад разумем,
бити срећан значи да несрећа прети,
Још да могу само, ал' ни то не унем,
остарити одмах, одмах и умрети.

Знам да није тако, видим светло тамо,
а ја овде стојим, чекам своју казну,
Где ћеш, свете, сада? Да л' постојиш само?
Да ли видиш моју душу голу, празну?

Дотрчаћу једном, знам, и то ће бити,
све варке што беху пашће ми на груди,
Пурпур ће се с медом у очи ми слити,
само, да л' ће неко из сна да ме буди?

О ПЕСНИКИЊИ

Јелена Цветковић рођена је 8. октобра 1984. године у Нишу. По занимању је дипломирани правник.

Пише од малих ногу и одувек је уживала у писању. У почетку је писала искључиво поезију, а затим је почела да пише и кратке приче. Песме су јој објављене и неколико часописа. Једна је од победника конкурса за 2016.

годину у едицији Првенац који је расписао *Студентски културни центар* Крагујевац. Они су објавили њену прву збирку прича под називом *Приче са прашњавих полица*, а *Друштво уметника Светионик* из Ниша књигу прича *Посуда за птице*, 2021. године

Живи у Нишу.

Пет песама – Гордан К. Чампар

ЉУБО

Чедомиру Љубу Ћупићу

Нико се тако тихо
смејао није,
а чуло се тако јако.
Нико се злокобу
радовао није жедно,
толико да је целата
бољело више.

Насмеј се поново
Чедомире
дошô неки ружни вакат,
опет целат као врана
облијеће око скута.
Оштре ноже, чисте карабине.

Де насмје се,
Чедомире
нека глуви види;
да не могу пуцати у душу

КРИВ СИ РИСТО

Ристу Ратковићу

Када се усуд примакне
за баксуза, руке раширене нађе,
те пригрли чемер и јаде.
Онда све стане у оних пар ријечи
што Слобо на одру ти рече;
„Алал ти вера, Ристо”.

За све си крив,
зато што нијеси умро
на некој клупи у нашем парку
и зато што уопште нијеси умирао,
крив си Ристо

Крив си, али ти хвала
што пјесму нити једну
закључао нијеси
па ја сада могу
додати неку мисао, или бар тачку.

„Поезијо срам те било”,
често си криком давао до знања,
јер није било довољно ријечи
да њима опишеш, колико боли.

И ја ћу стати
са стихом до пола,
само ми реци, како је то;
када човјека превари вријеме.
Ристо.

ОПЕТ

Ето ме, опет ту
поред хрида, крај обале мора
гдје нас је некад будила зора
махао нам мјесец, грлило нас сунце.

Ето мене, опет ту
кô некад, огрнут срећом
сад шињелом сатканим од брига
што с кораком,
вуче се до глиба.

Ето ме, опет ту
погледом окаченим на пучину
у грактању галеба бијелог
ја тражим утјеху и лијек

Ето мене, опет ту
и тражим оне трагове у пијеску
што стопе твоје мале и моје
правиле су до касно у ноћ.

Ето мене, опет ту
само, нема тебе
побјегао мјесец, закаснило сунце
само шињел, на рамену чами.

ВРИЈЕМЕ БЕЗ РЕВОЛУЦИЈЕ

Само се нешто жара
на небу јутарњем буни,
све се помирило са собом.
Нестале револуције,
остали само вапаји.

Нестале ријечи пјесника
почели их умакати редом
у сваки котао крај себе.
Свакодневница појела стихове,
пјесник престао да гледа у звијезде.

Нема више ни бесомука
све се претворило у „рахат“
сувише је тихо, нема више смисла
и превише личи на гроб.

Само је трептај од густог дима,
те капља неке јефтине ракије,
карирани столњак прогорен цигаром,
постало мјерило, за „поштовање“.

Окачено вријеме, споро се суши
ко да је од вуне суре испредено,
а мене, лагано, од ове тишине;
обузима страх.

ЈАДИ

Посуло ме небо
прашином од звијезда
а снови побјегли
ко ђаво од крста.

Ја ни сам себе немам
поготову другог, куда,
сакрити од слутње
а камоли јада.

Раширим руке
молитва се отме
да замолим Бога;
,, не буди ме више“.

О ПЕСНИКУ

Гордан К. Чампар, књижевник и новинар, рођен у Затону код Бијелог поља, живи и ствара у Подгорици.

Објављене књиге: *Прегршт суза и два писма* (поезија), *С кољена* (записи), *На кољено* (записи), *Ето* (поезија), *Мјесец у маслачку* (проза), аутор фелтона *Сјећање на шехер Сарајево прије грмљавине* и *Аплауз за легенде*.

Главни и одговорни је уредник часописа *Интервју*, новина *Затон* и портала *Одговор*.

Поезија за децу – Љубица Несторов

СВЕЧАНИ ДАНИ ДЕТИЊСТВА

1.

Посматрам два неба:
оно над реком
и оно у реци.

Оба су колевке сунца,
само — једно мирује,
а друго се на таласима љуља.

Оба су гнезда облака.
Само једно непокретно виси,
а друго се на ветру њише.

Оба ме маме.
Не знам које више.

Успентрао бих се на оно горе.
Не бих реметио удобност гнезда,
само бих дотакао руком
мир и тишину звезда.

Пљуснуо бих се у оно доле
и пустио да ме прољуља
ведрине вијугав ток.

Због ова два чудна неба
цео дан ми се чини
кô моја мама тих, тих
и плавоок.

2.

Овај дан носи пушку о рамену.
Овај дан
гази бос по камену.
Овај дан
гледа гладним очима.

Овај дан
од смрти живот отима.

Срећан сам, видим:
бистри се река,
оздравља.

А издалека
храбри ме војник
— отац ил' деда?
витешком руком поздравља...

3.

Нисам ни знао да дани могу
на наше баке да личе
и да у сумрак препун тајни
шапатам причају приче

да имају сребрне власи
и поглед љубави пун
и да нас љуља њихово крило
кô лак и простран чун.

4.

Девојчице,
уловио сам птицу твоје радости
што смо се срели баш тог дана
кад си обукла нову хаљину
и кад ти је коса љупко очешљана.

Девојчице,
Ухватио сам лептира твоје среће
што смо се срели баш тог дана
када си у рукама носила цвеће,
велики букет јоргована.

Ал' ни ти не оде, девојчице,
без свог улова, свога плена
— збуњеног осмеха мојих зена,
што смо се срели баш тог дана
кад ми је биће први пут било
велики талас океана...

5.

Кад нас је учитељ питао у школи
да ли знамо које је сада годишње доба,
ми смо сви у глас рекли: „Јесен“.

— Добро, рекао је, — а по чему се то види?
— Дан је краћи,
лишће жути,
трава вене,
ласте се селе на југ...
— одговорио је мој друг,
што седи до мене.
Учитељ је казао: „Тачно!“
и дао нам је задатак
да опишемо један јесењи дан.

Ја сам се дуго мучио,
дуго мислио и знојио,
па ипак,
мој задатак
испаде некако кратак
и, можда, необичан;
па се питам
шта ли ће рећи учитељ
када му ово прочитам:

Јесењи дан

Јесењи дан је мачету моме сличан.
Он је риђ,
он дрема на сунцу,
протеже се лењо
и жмирка жутим очима.
Он врло меке шапе има
па тихо, нечујно гази
по цвећу, по дрвећу,
по крововима
и по стази...

О ПЕСНИКИЊИ

Љубица Несторов (рођ. Јовановић) родила се у Бежанији 8. фебруара 1930. године. Основну школу и гимназију завршила је у Земуну, а Филолошки факултет (групу за руски језик и књижевност) у Београду. На истом факултету је магистрирала и докторирала.

Предавала је руски језик у гимназији у Бачком Петровцу, у основној школи у Земуну и на Машинском факултету у Београду.

Поред наставничког рада бавила се и писањем уџбеника руског језика за све нивое наставе (за основну и средњу школу и нефилолошке факултете), писањем стручних радова из области методике наставе руског језика, русистике и примењене лингвистике и преводом стручне техничке и медицинске литературе.

Последњих година преводи руску поезију. Објавила је две антологије песама руских песникиња — *Сенка туге и светлост наде* и *Сто година љубави*, као и књигу прозе *Путовање с дедом у Кулин*.

Живи у Београду.

Хаику – Невена Милосављевић

Бродови чују
како плућима мора
дише вечни град

Модри пучина
пред умирућим даном
крвари сунце

Трепере свици
кô хиљаде жаруља
море је небо

Умивен светлом
у таљигама зоре
вене ноћни траг

Божија рука
иконопише лисје
сунцем у јесен

Одломци јаве
саткани су од пене
уломака сна

С небеса сјај
силази у облаке
магла се диже

Пурпурно небо
огледа се у мору
сумрак ноктурног

Сумрак ноктурног
На пурпурном небу
Зри ахенија

Очи маслине
у мени што снивају
Гетсимански врт

Далеко је смрт
Кад је живот планина
А бол је море

Нема месеца
Нек тугују облаци
Кишним очима

Даљине су тек
Несхваћене близине
Наших зеница

*
**

Покисло лишће
Је загрлило маглу
Јесења слика

*
**

Облаци ћуте
Над бакарним крошњама
Јесењу тајну

*
**

Испод шешира
Је хиљаду лептира
Рано пролеће

*
**

Промукли шапат
Под писком заборава
Тумара шумом

*
**

Успе се облак
На Гору од Кедрова
Надохват сунцу

*
**

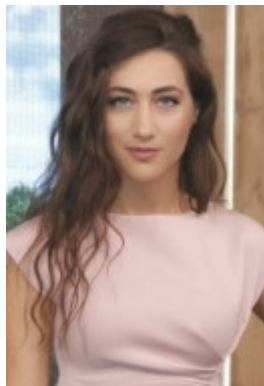
Иглице смрека
подрхтавају снено
уз вечерњи звон

*
**

На прелому зоре
Сновиђење сунца је
Одморило ноћ

О ПЕСНИКИЊИ

Невена Милосављевић, рођена је 1990. године. Већи део свог живота провела је у Лешку на Космету, последњих година живи у Звечану, такође на Космету. Мајка је два сина Бошка и Аврама, који су јој уз супруга Петра највећа подршка. Дипломирала је српску књижевност и језик на Филозофском факултету у Косовској Митровици.

Радила је у основној школи као наставник српског језика, сада ради као новинар на ТВ Данкос +, где има своју ауторску емисију. Сарадник је издавачке куће „АС оглас“ из Зворника, сарадник и часописа „Суштина поетике“, члан хуманитарне организације „Српска нит“ из Подгорице и члан књижевно-уметничког друштва „Митрикс“. Администратор је неколико патриотских страница. Као лектор, рецензент и уредник сарађивала је на преко 60 књига, а добитник је и 23 међународне награде за поезију.

Пише поезију, прозу, хаику поезију, афоризме, критичке осврте и приказе. Као лектор помаже уређењу текстова на сајту „Злочини над Србима“. Више пута се нашла у улози водитеља културних манифестација и књижевних вечери. Пише од своје девете године. Аутор је збирке песама „Источник“, која је проглашена Књигом године издавачке куће „АС оглас“.

Приводи крају мастер студије српске књижевности.

Савремена руска поезија – Ирина Михашина

ЈЕСЕН ЈОШ НИЈЕ ПОТРОШИЛА БОЈЕ

Јесен још није потрошила боје,
под ногама злато посипа до жбуња,
бајку од ћилибара брезама поклања,
свет у тужну маглу одева и склања.

Нећу се у октобру напиту од уживања —
златна Русија зове у шуме, бајна.
И за сетно лето достојна награда —
чудесна лепота — сва је њена тајна.

СЕОЦЕ У ПЛАНИНИ

*посвећено селу Лукинци (Чајковски рејон,
Пермског краја)*

Сеоце у планини,
драгих места радост,
уредне кућице са димњаком,
и звоно за оградом.

Језерце у долини, низ падину,
и јагода сплет на планини,
тајне вековне зарасле,
у мрежи алги од муслина.

Све цвета у завичају,
кантариона жутог богатство,
као жен-шен он је на крају,
са златним брком¹ братство.

Кедрови са бујним крошњама
и борови украшени,
а у брезовим шумама —
вргања царство мами.

Безброј печурака рујница,
шумских јагода и боровница,
и пастелних боја меда слике,
раскош природе разнолике.

Све нам даје земља плодна,
снагом пуни свемир,
ширина бескрајна видна,
и на ливади косидба.

Бујни разговор трава
и пшенична забава,
пољских различака плаветнило,
и мирисна свежина.

И све ме вуче на драга места,
и душа ка пољима стреми,

¹ *Златни брк* — лековита биљка са издуженим листовима која личи на мали кукуруз. Садржи широк спектар витамина, гвожђе, хром и бакар, који спречавају развој ћелија рака и утичу на јачање крвних судова. За њену лековитост везане су многе легенде

ка небу што у дугиним бојама блиста —
као птица да слободно полети.

На небеским острвима,
облацима небеско-плавих љиљана,
заувек остајем да живим
са тобом у Русији вољеној...

ОБЛАК ЉУБАВИ

Подсвест је изабрала за нас —
ми сами љубав нисмо тражили.
Да смо се нашли у облаку цунамија,
изненада смо схватили.

Прекрио нас је облак љубави,
бео, паперјаст и велики,
И цео свет није важан — само ми,
ти и ја, и овде смо само нас двоје.

Закуцаће срце убрзано,
чим угледа драгог лик.
О овом осећању прећутаћемо,
а оно на растанку плануће опет.

У БОТАНИЧКОЈ БАШТИ

Мирис јасмина —
Слатких сањарења вал.
Песмом славуја
Мој живот испуњен је сав.

Поветарац, пољана,
Јелки лепота бајна...
Очарава ме башта,
Чудесна, као машта.

Добро — на Небо
Да успем да одлетим.
У рајском врту, на сунцу,
Као ружа да блистам.

Ружичаста хаљина,
И од ружа букет,
И осамнаест година
Као да ми је опет.

Невоље даљина односи...
А ја бих по трави
Боса ходала по роси...
Само на јави.

Ботаничка башта, Санкт Петербург

*• Песме и биографију песникиње
превела Оливера Шестаков*

О ПЕСНИКИЊИ

Ирина Романовна Михашина је рођена на Уралу у граду Чајковски у Пермском крају, где је завршила музичку школу у класи „клавирске хармонике“, а у Лењинграду 1984. године Лењинградски електротехнички институт за везе професора М.А. Бонч-Бруевича.

Песникиња, писац, преводилац, композитор, уметник, јавна личност. Главни уредник међународног алманаха „Нови поглед“/ Невска формула. Руководилац Књижевно стваралачког удружења „Нови поглед“ (Литературное творческое объединение ЛитО „Свежий взгляд“).

Лауреат многих књижевних и музичких конкурса. Добитник низа захвалница и признања.

Аутор десет књига поезије и прозе. Песме су јој преведене на немачки и српски језик. Публикације у периодици у Русији и Србији.

О ПРЕВОДИОЦУ

Оливера Шестаков је рођена у Панчеву 1963. године. Завршила је Девету београдску гимназију и дипломирала на Грађевинском факултету Универзитета у Београду, на хидротехничком одсеку. Објавила је шест збирки песама. Члан је Удружења књижевника Србије. Песме су јој превођене на руски, енглески, немачки, италијански, холандски и арапски језик. Преводи с руског језика.

Живи и ради у Београду.

Осврт – Ранко Павловић

ТАНАНЕ НИТИ НЕСАНИЦЕ

(Анђелко Заблаћански: Мали ноћни стихови, „Пресинг“, Младеновац, 2019)

Као да су долепшали с тонова Моцартове „Мале ноћне музике“, у виртуозном извођењу неког камерног дувачког оркестра, „Мали ноћни стихови“ Анђелка Заблаћанског, без обзира на сјету која из њих провијава, напросто кријепе душу. Топли су, њежни, на посебан начин треперави, са тананом звучном подлогом, па би и на њих неки композитор, склон сентименталној музици, могао створити дјело које би се радо слушало.

Шта су „Мали ноћни стихови“, осим тога што су очито плод несанице? Ко устврди да је то својеврсна лирска поема, иако нема епске подлоге, имаће право да брани свој став. Други ће рећи да је то пјесма подијељена на сто једну строфу, и опет ће бити у праву. Тешко би било оповргнути и мишљење да је пред нама збирка од сто једне пјесме под заједнички насловом. Било како му драго, читаоцу ће бити боље да се препусти доживљају пјесникове унутрашње ноћне музике, него да се бави књижевнотеоријским питањима.

Пет основних мотива густим ткањем утиснуто је у стихове ове ноћне симфоније. Ноћ, самоћа, жудња, страст и жена нераздвојиво су стопљени у снагу која најмоћније пулсира у човјеким осјећањима, а то је — није тешко погодити — љубав! Заблаћански није описивао стања устрептале душе, он је једноставно дамарање

сопственог срца распростирао по стиховима на начин који ни у једном тренутку не доводи у искушење читаоца да посумња у истинитост исказивања набујалих, али добро контролисаних емоција.

Тешко је и замислити да неко може описати ноћ на стотину начина, а да се при томе нигдје не понови. Анђелку Заблаћанском то полази за руком. Ноћ је бескрајна, свеприсутна, неуништива, својом заглушујућом тишином храни несаницу, а несаница се грана у мноштво рукаваца, од којих сваки од њих има извор инспирације и ушће које се опет грана у стихове који ће се стопити у пјесму. Она је *кучка глува* која рађа немире, *сребрни прах* који пада на трепавице, у пјесниковој глави *несном спава*. Призива самоћу и *сва од бола ћутању се даје*. Кад је *стиснута у раљама бола* у њеној стуткаљеној тами трепери мноштво искрица које се, кроз спуштене трепавице, забадају у очи. Пјесник и у мрљи мастила на бјелини хартије препознаје ноћ. Вјероватно нико прије Заблаћанског није „дефинисао“ да је ноћ саткана од пјегавих мисли и шугавих хтијења, а кад се томе дода да зна да сагори као лист дувана, онда није тешко претпоставити на какве пјесничке слике наилазимо у овој књизи. Када покушамо да бар мишљу измјеримо бесконачност ноћи, лако ћемо да је назремо *невино ушущкану у дрскост речи*.

У широком лексичком и сликовном амбијенту пјесник дочарава видљивим и оно што је ноћу невидљиво, па читалац слике доживљава готово свим чулима, нарочито ако пажљиво ослушкује. Тако ће „чути“ како ноћу *на прозор куцају самотни тренуци* и „видјети“ како ноћ може ћутањем да се расприча. Пјесник нам дочарава како се ноћ осипа лавезом паса и како може да се

опара као клупко и да се на длану сва размрси. Готово је немогуће не запамтити сљедећу слику: *Ноћ се обезглављено клати / обешена у крошњи узвале липе*, па још кад пукне *посред чела / ко бледа крв капље на месечину*. У пјесниковој несаници, с крицима ноћних птица мијеша се врисак пера по папиру.

Ноћ у свакој честици сна / болом се храни. Овим стиховима Заблаћански наговјешатава осјећања која у нама ноћу напосто бујају и потхрањују несаницу. О болу када је ријеч, могло би се рећи, или наслутити из ове пјесме/поеме, да је самоћа његово друго име. Човјек је често сам и кад је у мноштву, али тај бол је некако подношљивији него кад је сам са собом. У том нијемом разговору са сопством отварају се многе теме, с њима и ране, али пјесник читаоца не оптерећује тиме, више воли да с њим дијели оно што је ведрије, што зари макар малим пламичком тоpline.

У ноћи и самоћи, заодјенутим несаницом, разгоријевају се жудња и страст и отјеловљују у жену. У жену која је извајана од мјесечине, или је каткад само лелујава сјенка, несан од свиле, плод жеље, *чежња бескрила*. Било да је стварна или само сањана, она је за пјесника у часовима његове несанице опипљива, *сва д даљине изаткана*. Чак је и у стику *сва женствена*, у сну *дивље занесена*. У један уздах сва чежња може да стане и још

да остане мјеста за жену која је присутна и кад се можда у нечијем туђем сну крије. Жена је у додиру, на усни, у оку, у срцу, *она уме једина / сав бескрај у шаку да сакупи*. Жена, поручује нам пјесник, *ноћ грли у мени / и мене од ноћи погледом чува / да не залутам у сопствене страсти*. У том страственом погледу душе, он види жену што под пепелом за њега ружу чува.

Јесте ово, дакле, пјесма / поема о жудњи, страсти, самоћи и ноћи, али је прије свега чврсто саткано пјесничко дјело о жени и љубави. Сигурно не треба замјерити ономе који помисли да *Мали ноћни стихови* траже некога ко би компоновао неку нову „малу ноћну музику“, макар кантилену која би се радо слушала.

Бања Лука, 31. 10. 2020.

О АУТОРУ ОСВРТА

Ранко Павловић рођен је 19. јануара 1943. године у Шњеготини Горњој код Теслића. У родном месту је завршио основну, а Учитељску школу у Бањој Луци. По завршетку Учитељске школе је кратко време радио као просветни радник у околини Теслића. Преселио се у Бању Луку и бавио се новинарством. Радио је као новинар и уредник у сарајевском *Ослобођењу*, а затим је био директор новинско-издавачке делатности, те директор и главни и одговорни уредник издавачке делатности у *Гласу српском*.

Објавио је осамнаест збирки песама, седамнаест збирки приповедака, пет романа, две збирке есеја, књигу књижевних критика и десет радио-драма за одрасле, затим осамнаест збирки прича за децу, шест збирки песама за најмлађе, два романа за младе, десетак играних и објављених текстова за деčја позоришта и петнаестак радио-игара за децу. Завод за уџбенике у Источном Сарајеву објавио је његова *Изабрана дјела*.

Заступљен у читанкама, лектири и многим антологијама. Његове песме и приповетке превођене су на италијански, пољски, мађарски, енглески, румунски, немачки, холандски, шведски, руски и друге језике.

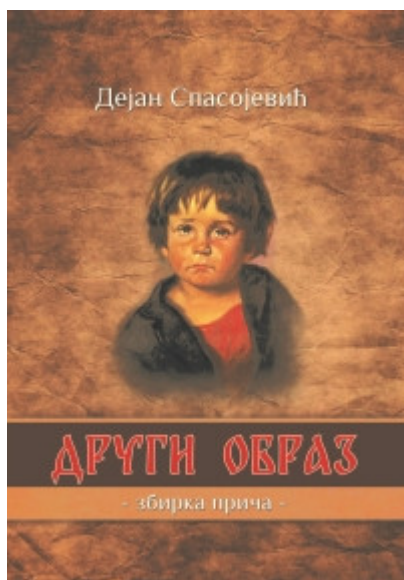
Живи и ради у Бањој Луци.

Приказ – Миомир Мулинковић

ПРИПОВЕДАЊЕ ДЕЈАНА СПАСОЈЕВИЋА

Књига *Други образ* Дејана Спасојевића оставља утисак комплексне књижевне форме — типолошки, жанровски и структурално. Предметни слој литерарних текстова профилисан је различитим техникама приповедања — од личних исповести наративно медитативних

дијалošких и монологских исказа, до рефлексивних модела и полемичких форми о духовним и материјалним устројствима света. Радња и догађаји су, углавном, ситуирани на просторима Републике Српске, а каткад и на просторима ширих географских релација, када писац, пратећи судбину својих јунака, искорачи из регионалних и завичај-

них оквира. Оскудне и још увек немирне послератне године, на размеђи двају миленија, су временски оквир у коме писац прати индивидуалне и колективне судбине људи, који се у непрестаној борби за изворима живота, руководе принципима етичких норми и божијих заповести, али и оних који се у тој борби служе беспризорним

методама, изван свега што је хумано и људско, не поштујући при том писана ни неписана правила друштва у коме живе.

Са становишта жанровске класификације, структура књиге је хетерогена; њену садржину чине књижевни текстови анегдотског и новелистичког типа, неколико приповедних форми и реторичких трактата, цртица и афоризама. Ма колико жанровски разноврсна, књига је тематски и идејно компонована у кохерентну тематску и идејну целину, оснажену заветним хуманистичким порукама, које се могу схватити као опомена будућим генерацијама да не понављају грешке предака и старијих савременика. У кратком уводном трактату *О нама*, писац је тематски маркирао своје погледе на свет и друштво у коме живи. Тај свет је „стална борба супротности, скоро неспојивих елемената које чине декор наше стварности, систем вриједности“. У даљем следу прозних модела он нуди обиље занимљивих фрагмената, лирских записа и рефлексивних исказа у којима каткад духовито, али сасвим одговорно региструје различите догађаје и судбине људи након ратова деведесетих година двадесетог века. При том настоји да са истом пажњом опсервира свакодневна, наоко безначајна збивања, и крупне, па чак и егзистенцијалне догађаје и појаве.

Неминовна и погубна последица рата је смрт вољених, пустош и сиромаштво које је рат оставио за собом. Многи су морали да оду далеко од завичаја и домовине, да нађу уточиште у некој далекој земљи. У туђем свету су могли све надоместити, али им је у души остала празнина, болни ожиљци рата, завичајна чежња и туга

због растанка са родбином, пријатељима и драгим местима. Прича Исповијест илустративног говори о томе. У елегичном тону писац је насликао судбину двојице браће, од којих је један пошао у свет да обезбеди егзистенцију породице, а други остао у завичају, да се бори у вртлогу сурове реалности, али како није одолео искушењима тешке свакодневице, решио је да свој мир потражи у духовном амбијенту једног манастира. За разлику од оних који су се определили за частан живот, неки јунаци као у причи Билови дани, своју борбу за опстанак воде нечасним средствима, не обазирјући се на невоље које причињавају околини и другим људима. Богатство које је главни јунак стекао на несрећама других на крају бива његово проклетство и казна за учињена недела. У ватреној стихији планула му је кућа, али је портрет Ван Гога остао недирнут. У том детаљу садржана је јасна порука приче — лажне вредности су кратког даха, а истинске вредности одолевају како времену, тако и другим недаћама.

„Најгори су они што нису свјесни тога, а мисле да знају све и могу све, и да им све то заслужено припада“, каже на једном месту писац, у намери да подигне свест својих јунака, да их оплемени духом слоге и братског разумевања, да им прочисти душу и ослободи лажних заблуда о људској моћи која почива искључиво на материјалним добрима, или на степену освојене власти над другим људима. Моћ човека и његова супериорност над другим бићима, па донекле и над природом, заснива се пре свега на његовој духовности, на вери у надземаљску силу која је оличена у самом Богу, врховном владоацу света. Неке његове приче маркирају

хришћанску мисао да се вечност може залужити само скромношћу, вером у Бога и прихватањем неприкосновених закона природе и њених непредвидивих ћуди и појава. *Прича Други образ* по којој је цела књига добила наслов, израз је ауторовог погледа да је окретање другог образа неразумним и непоћудним појединцима, човекова победа а не пораз, израз његове духовне надмоћи и зрелости, упућене безобзирним и суровим људима, у нади да се замисле над својим поступцима, да нађу спас у вери и да заволе Бога. Скептицима који сумњају у божију промисао и само постојање Бога, рећи ће да се многе ствари не виде, али ипак постоје. Сила постоји и кад се не види, поента је и порука онима који се не кају и не боје због учињених недела. И у осталим причама писац апелује на свест и савест људи који би мењали устројство света, да прво почну од себе и да кажу: „Свијет ће бити бољи, ако ја будем бољи“.

О људима који су задужили српски народ и тако обезбедили вечност, Спасојевић размишља у тексту *Тројица за вечност*, чија садржина и форма више припадају жанру медитативно-есејистичких профила, но било којој врсти класичне приповедне прозе. Међу великанима који су дали немерљив допринос своме народу, посебно мармира три велика стуба у области опште културе, уметности и науке. То су Свети Сава, Никола Тесла и Петар Петровић Његош. Сава је испред свих великана, јер је својим делима васпоставио српски народ, одредио му смернице будућности и научио га како да опстане на ветрометини Балкана, између истока и запада. Никола Тесла је својим изумима просветлио српски род и омогућио целом човечанству да направи џиновски искорак

у развојним токовима људске цивилизације. Његош је дубокоумним размишљањима о свету и људском постојању изрекао моралне обрасце који излазе из оквира његовог времена и улазе у сферу свеопштих и свевремених порука и истина..

Спасојевић своје јунаке посматра са дистанце и будно прати промене у њиховим навикама, понашању и схватањима живота. Актери његових прича представљају широк регистар различитих карактера, од оних који свој живот виде у непрестаној борби против зла и часно одолевају искушењима егзистенције — до оних који, опседнути богатством, или славом, не бирају средства ни начине до остварења нељудских циљева. Иако су настале на изворима завичајних тема, назначене приче, оснажене афористичким конструкцијама, слојевитошћу тема и порука, каткад излазе из регионалних оквира и досежу ниво трајних хуманистичких вредности и порука. Стилски исказ Спасојевићевог приповедања је изворан и течан, инторан јасним, топлим звуцима фолклора из усмене традиције. Таквим опредељењем он лако обара међе између колоквијалног и књижевног говора и на најбољи начин придобија широки читалачки аудиторијум различитих образовних нивоа и читалачких афинитета.

Нове књиге

АНЂЕЛКО ЗАБЛАЋАНСКИ — ПЕРО, МЕТАФОРЕ, ТИНТА

(Удружење књижевника Србије, Београд, 2021)

Изабране песме

ПЕСНИЧКА БДЕЊА АНЂЕЛКА ЗАБЛАЋАНСКОГ

Анђелко Заблаћански објавио је осам збирки песама у хронолошком низу са великом паузом између првенца Рам за слике из снова (1992) и осталих књига: Игра сенки (2004), Птица на прозору (2007), Сан напукле јаве (2009), Раскршћа несанице (2011), Пијано праскорје (2014), Мали ноћни стихови (2019) и Ноћи вучјег зова (2020). Посматрајући његов песнички опус на овакав начин, нећемо погрешити ако кажемо да је он већим делом песник с почетка 21. века чије стваралаштво сваком новом збирком добија на значају, али и показује усправну линију кретања када је у питању његов израз, теме којима се бави и уопште развој личне поетике.

О себи, у једној од својих књига, песник каже да је рођен у питомини мачванске равнице на празник Ваведење Пресвете Богородице 4. децембра 1959. године. И ту равницу и све што му је у животу дошло са њом (школовање, војска и трагични удес) понео је Заблаћански у својој души као оно што долази мимо човекових жеља, али са чиме човек живи и пева. О родним Глушцима каже да ту не живи због завичајне љубави већ зато што

нема где на другом месту. А управо ће ово мало мачванско место — Глушци — у јавности и постати познати због Анђелка Заблаћанског, његовог књижевног рада, културног послеништва и моста који гради међу српском и руском песничком елитом.

Од прве књиге коју је објавио на наговор родбине и пријатеља, не мањка интересовања за његову поезију, о чему сведоче и афирмативне рецензије и критике које су исписали наши еминентни критичари проналазећи у редовима Заблаћанске поезије елементе који су били довољни да овог песника одрже на нашем књижевном небу.

Томислав Маринковић у рецензији за књигу Игра сенки (2004) потенцира метафизичку страну поезије Анђелка Заблаћанског речима да је то „књига о души. Спољашњост, односно свет се у овој поезији очитује само као збир противуречности, као игра сенки на зиду које распаљују и буде машту, али и подгревају страх.“

Као важније сегменте књиге Птица на прозору (2007) Тодор Бјелкић издваја лиричност и тананост уметничких утисака и осећања који се огледају у праску

бола, чежње и сете. Такође даје један суд који се често може применити на поезију Заблаћанског: „Ова свежа, снажна поезија неће представљати, нити има такве амбиције, некакав иноваторски допринос савременој српској поетској мисли. Напротив, она је сва у традицији и традиционалности, са очигледном чињеницом да су Заблаћанском велики песнички узор и наши класици, на челу са бесмртним Јованом Дучићем.“ Још једном ће се Тодор Бјелкић осврнути на поезију нашег песника и то у његовој књизи лирских љубавних вињета Мали ноћни стихови (2019) коју ће сагледати као „топло исјавање вечите жене“ у светлогласју узбуркане душе песника.

Перо Зубац пишући о збирци Сан напукле јаве (2009) примећује као значајну особеност књиге размишљање о смислу вољења и разлозима певања где „песме углавном жанровски из света љубавне поезије, јасног звука и уткане мелодије у форму песме плене својом једноставношћу, стишаношћу емоција и неком посебном топлином која зрцали из стихова о сну и страху.“

У поговору књиге Пијано праскозорје (2014) Ђуро Маричић запажа да је „аутор смогао снаге да учини корак у другом смјеру, модернизовао је свој израз, отресао се застарјелости, старих узора, постао је много више свој.“ Он поручује да ћемо Заблаћанског пронаћи „прије свега у смионости заумне метафоре, која извире из неког тајног извора који је недокучив и необјашњив“. Песник је према њему „крочио од заната у умјетност“ и то је заиста тако, посведочиће све књиге и све оно што Заблаћански наставља да објављује након 2014. године.

У последњој за сада објављеној збирци која улази у овај избор поезије Ноћи вучјег зова (2020) Невена Милосављевић назива га „песником суштине“ уочавајући да Заблаћански пева о суштини „свега око нас и свега у нама“. Она истиче: „Поезија Анђелка Заблаћанског је довољно плодоносна и естетички оквир његовог дела је довољно богат да обезбеди трајање тог песничког пута, подстичући га увек на поетску страст и застајање зарад дивљења природи, ноћи, сутону, месечини, жени...“

Знатним позитивним читалачким и стручним реакцијама на дело Анђелка Заблаћанског стекли су се услови да се начини избор из његове поезије, из осам збирки песама, да се после низа година преданог рада и посвећености поезији и овај песник и његово дело сагледају на један свеобухватан начин са издвајањем оних песама које су преживеле време или их бар приређивач сматра таквим. Овај избор је дакле начињен применом методолошког приступа који се огледа у томе да изабране песме, свака за себе, морају бити најлепше песме, поповићевски речено „целе лепе“, целовите у суштинском казивању и исијавању како личне тако и универзално прихватљиве (нове) поетике.

Песништво Анђелка Заблаћанског има две фазе: прву која је сва поривена у модерну с почетка 20. века, и он је наш савремени песник који је више него ико остао веран својим узорима Дучићу, Ракићу и Дису; и другу фазу у којој се ослобађа оно што називамо новим, оригиналним, иновативним у нечијем раду, што долази сходно искуству и сталном упливу у поезију и свет поезије, а што отвара нова врата и песнику и његовом делу. Најбоља књига ове друге фазе је Ноћи вучјег зова из које

је аутору ових редова и приређивачу избора морамо признати било изузетно тешко да издвоји репрезенте, јер је Заблаћански, чини нам се, направио велики преврат у својој поетици и постао овом књигом оно што он јесте као биће и као песник.

Када је у питању подела унутар поезије коју пише Заблаћански, у његовом лирском изразу препознајемо рефлексивну, родољубиву и љубавну поезију, од којих прве две, све до књиге Ноћи вучјег зова, мање заступљене у ранијим збиркама, представљају најбоље антологијске песме. Љубавна поезија у његовом делу посвећена је бићу жене, на трагу српских поменутих модерниста, и таквој поезији, да би дала своју пуноћу, потребно је да изађе из еротског и чулног и уђе у сакрално, у оно Костићево свето до које се као у највишем рангу може подићи идеал и лепота жене. Иако већину песама Анђелка Заблаћанског чини љубавно песништво, у овом избору заступљен је мањим бројем оваквих песама, али оним које су досегле универзалност и могу се сматрати антологијским.

У оквирима рефлексивне поезије мисаоност и идеја су посвећене песнику као бићу, песништву и писању. Заблаћански је песник који поставља питање о томе ко су и какви су савремени песници, чему писање, одакле долази инспирација; он је и критичар поткупљивости у књижевности, лажног песништва и трговине поезијом. За Заблаћанског поезија је нешто свето и величанствено као и жена, али и природа у којој изнова, готово у њеним ноћима, налази инспирацију.

Родољубива поезија у његовом делу такође је препуна критичких тонова према онима који издају и

уништавају Србију и српство. Анђелко Заблаћански је патриота и родољуб, пацифиста и посленик свега онога што се читава као добро и племенито у људском духу.

Стихови који га најбоље описују налазимо у песми „Реквијем за поезију“ где поставља питање:

„Зар песму да тражим у малом облутку,
Или у блејању стрижених овнова;
Стихом да се дивим, завидим белутку,
Само да бих био у хору кловнова?

Како реч да пустим без чулног покрића,
По папиру само просуто мастило,
И да издам Диса, Дучића, Ракића;
Да послушам камен, а не своје било?“

За наведене стихове и ову песму можемо рећи да представља једну од програмских песама Заблаћанског где се он као песник јасно опредељује за своје узоре који су његови корени у песништву. Када је у каснијим збиркама коренима дозволио да остану корени и од њих преузео само лепоту народног стиха и ритма, песник је донео оно што се од њега и очекује — самосвојност и особеност у лику и изразу и изградио свој пут у српском песништву. У једној од својих песама такође тврди да је песник онај „коме Бог реч даје“ и то је још једна од програмских мисли његове поезије и поетике. Да је песничка реч овог песника „од Бога“ свакако је и наш став.

Анђелко Заблаћански је песник ноћних бдења у којима налази надахнуће да пева о људској чулности, страсти, мачванском селу, поезији или нечем трећем

кадрим да дотакне душу читалаца. Овим избором поезије насловљеним по мотивима из једне од његових песама Перо, метафоре, тинта желимо да читаоцима приближимо дело овог песника, потврдивши још једном да савремена српска поезија сваког новог јутра, након песничких бдења, изнедрује нове гласове песништва достојне читалачке и критичке пажње.

Избор сачинила и поговор написала
мр Милица Миленковић

*
**

ПОРАЗ ПОБЕДНИКА

Ноћас нека полети птица безока
С ловора у мојој соби
Што пупи у машти
У кљуну нека понесе семе
Заробљено у мени
На твоје двери нека куца
Семе да спусти
А у кљуну ми
Лист ловора врати.

Ноћас нека полети птица бескљуна
С јаблана у твојој машти
Пропетог у висине
У оку нека понесе уздах
Заточен на твојим грудима
На мој длан нека слети
У уздах уздах да ми пружи

А теби врати
Јабланову грану.

Ноћас те две птице нису полетеле
Јер ловор у мојој соби
У сну се осушио
И јаблану давно поломљене гране
А птице залутале
У превеликој чежњи
Мојој и твојој.

ДВАДЕСЕТ ПРВИ...

Нечисти мач и крст богоугодника,
Већ дуго исте руке светом проносе.
Туђим се болом хране хорде силника
И својом руком пласте туђе откосе.

У очима им сити вуци глад глођу
И кости ратника слободе измишљене.
Дреско бранећи крезубог звериња вођу,
Не плашећи се ни људи ни васељене.

Што сила бива већа човечност је мања.
Небо без облака а дан ноћи сличан,
Сваки корак даље поразом одзвања,
Зверињу и плену исто је безличан.

МОМИР МИОДРАГ — ПАЛАТКОВАЊЕ ДУШЕ

(Удружење поетских стваралаца, Глушци, 2021)

ИЗВОД ИЗ РЕЗЕНЗИЈЕ

*Палатковање је пабирчење кроз виноград
после бербе, када се нађе зрно оно је нај-
слађе.*

Момир Миодраг

Песник и завичај. Шта је завичај, да ли је то виноград, негде у Кањанима, или је то залазак сунца за Дрнишким брдима или први пробој песничке клице из себе или људи, језик ливаде звуци, слике?

Да ли је завичај потресна слика о сељачкој муци? Не. Није важно да ли песник пева о туговању, чежњи, радовању, кршу. Момирова прва реч у сусрету са завичајем је љубав.

*Неумитно вријеме тече
и све ријеке родног краја
а кроз вене тешки чемер
кад се сијетим завичаја*

*Велики би кантар требо
да измијери сву ту муку
четврт вијека минуло је
од како смо у јауку*

пипљивом дому.

Успомене, тако прису-
тне у Момировој поезији, од-
носе се на родне Кањане. Та
завичајна огледалца, Момир
је сместио у срце и чува их
откуцајима. Не могу оне не-
стати ни из главе, ни из срца,
јер су непролазне, добијене
рођењем, као отац и мати.
Успомене на родне Кањане,
део су Момирове бити иако је
из њих отишао, када га је жи-
вот протресао, он се поезијом
враћа свом завичају, свом о-

*тамо јесам и кад тамо нисам
кад процвијета виника и бајем
ето мене зеленом ливадам
узећу ти да ти јопет дајем*

Познати мађарски писац Зилахи у свом роману „Кад душа замире“ на једном месту пише: *Сјај ситних ствари је то, што животу даје топлину.*

Момир је тај скуп приписао завичају. Он је чувар језика, песник који пише народским говором свог завичаја. Те песме заузимају посебно место у срцима његових Кањанчана расутих по целом свету.

Све што је наш песник написао и пише, он ствара срцем и због тог је задобио наклоност, поштовање и приврженост својих сународника.

*пуше бура с хладног Велебита
прекрила је трава крчевину
разишла се магла над Чиколом
дошло вријеме орат дидовину*

*ко да ме је ошинула шкурја
није жила већ су људске кости
да сам знао подиго би лемеш
Аранђеле молим те опрост*

Сви који читају Момирове песме, упознају и његову душу и душу народа, који је у прошлости много пропатио и чија је крв натопила крчевину, која рађа хлеб за малобројне Кањанчане, који су још остали на тој земљи.

За разлику од многих песника, нарочито песника новијег доба, који свој израз траже у компликованим песничким сликама, наш песник сигурно корача најједноставнијим путем, да допре до језгра. Момир се не да завести играма речи, нити модерношћу, које се исцрпљује неразговетним симболима и мутним метафорама. Његова песма извире из традиционалне поетике, она је отворена за читаоца, буди његова чула, којима понире у дубину и лепоту песме и говорења. Момирова песма је доказ да она настаје у оном тренутку, када он проговори не само језиком, него и душом. Момирова песма је стара шкриња у којој он и његови Кањанчани чувају драгоцене ствари.

*Рецензент,
Ирена Бодић, песникиња*

НА СПАСОВДАН

Узеше ми њиву, узеше ми кућу,
остаде ми само ово мало душе,
а вама се слави бљеска и олује
док ја горко ридам, а сузе ме гуше.

Ако је до славља оћу да упитам:
славите ли можда данашњега Спаса,
кад човеку оста само једна нога
каква ли је песма кад је у пò гласа?

Палите ли бадњак на згаришту дома
ил' фарбате јаја у властитој крви,
домаћину давно за сретнога пута
па нека је, можда, дено кавге први.

И све што имасмо у нарамак стаде,
однели смо нешто чега нисте свесни,
душу завичаја да нас вечно прати
можда зато на вас нисмо више бесни.

А где су вам мокри завежљаји душе
што се стрмо роза у корену збиље,
што се роди грбо, време не исправи,
мирише вам пелин кад берете смиље.

И да ли се питаш како ћеш пред Петра,
чистога образа ил' погнуте главе,
узеће ти тело, а душа нек јечи,
па нек су ти просте све те твоје славе.

ПАЛАТКОВАЊЕ

Обуо сам шлапе окрпљене жицом
и крену пешке у родне Кањане,
да се вратим дому и сивом камену,
најслађе је грозђе баш у палатк'ање.

Проћи виноградом кад опадне лишће,
па ти се осмехну скривени гроздови,
засладити уста улепити прсте
и то као некад плашити дроздове.

Сести на врх реда, па онако сласно
прво зобат црно, па лагано бело,
мирисати јесен, гледати облаке
и пуним плућима удисати село.

Кренути се даље звиждећи безбрижно
наситити слати зрелих оскоруша,
да ли сам то гладан ил' је само привид
да утолим жељу што ми моли душа.

Зајахати вранца затегнути узде,
мали да л' се бојиш, кô да неко пита,
још ме и сад буде та лепа сећања
мирис коњског зноја и топот копита.

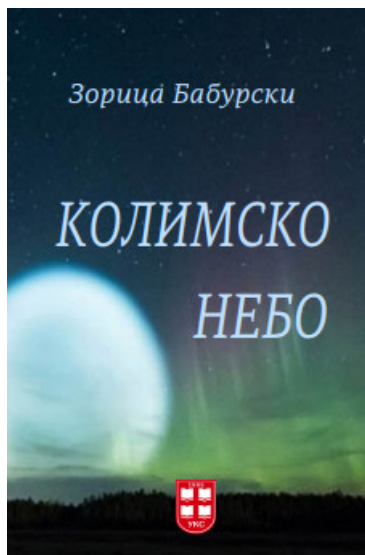
Нису родне њиве нити виногради,
но је жеља пуста никад не засита,
ми који смо туђи у рођеној земљи
за амбаре пуне нико и не пита.

ЗОРИЦА БАБУРСКИ — КОЛИМСКО НЕБО

(Удружење књижевника Србије, Београд, 2021)

ЈА — ШАЛАМОВ

Песникиња Зорица Бабурски своју нову збирку песама *Колимско небо* посвећује Варламу Шаламову, „руском писцу и страдалнику у сибирским логорима“ на овај начин одајући почаст и овом песнику и његовом делу, али и чувајући на један другачији начин име Шаламова кроз чији живот врло често сагледава и сопствена уздигнућа, падове и страдања.

Ко је Варлам Шаламов? Писац и песник Варлам Тихонович Шаламов рођен је 1907. године у Вологди у свештеничкој породици. Укупно је у затвору провео 17 година, казну служећи у Колими почев од 1929. када је први пут осуђен на три године затвора због учешћа у илегалној троцкистичкој групи. За „антисовјетску пропаганду“ добио је десетогодишњу казну 1943. године.

Оно што је доживео у логорима нашло се у збирци *Приче са Колиме*, књизи која је постала класик руске књижевности 20. века. Преминуо је у Москви 1982. године. Отуда

овом сегменту живота Шаламова и ова збирка дугује свој наслов, а подтекстом биографије иницирани су неки од важнијих елемената са којима ће се читаоци сусрести у песмама.

Ово није први пут да се са именом овог песника и песмама посвећеним баш њему сусрећемо у поезији Зорице Бабурски. У свом првенцу *Капи модрине* (2020) — тачније другим циклусом ове збирке — песникиња као да је најавила будућу књигу отворивши врата Шаламову, „паћенику и песнику“, пределима Сибира и прогонства, певајући о животу песника — о животу обојеном црним снегом у затворским белим ноћима. Запазили смо тада да је Бабурски савршено приказала једну животну драму кроз спољашње елементе сликајући унутрашњи свет овог руског песника и заточеника. У новој књизи слике су проширене, расплинутије, песме су продубљене, а у идеји којом су исписане као да читавамо песникињин узвик: „Ја — Шаламов!“ Толико су дубоке емоције идентификације са песником да ће читаоци заиста занемети пред осећањима којима нам се обраћа *Колимско небо*.

Кроз три циклуса збирке „Ланац мрака“, „Реч продире свуда“ и „Сибирска голгота“, Бабурски исписује песничку биографију Шаламова чувајући песника да мрак логора и хладноћа Сибира не дотакну оно што је најсветије у њему — реч, уметност, а самим тим и слободу духа.

У песми која је дала наслов збирци, лирско ја се обраћа Богу да га утеши. Његове укочене очи упрте су у колимско небо, јер:

*Јер, овај свет
стреми да ме направи слугом.
Поробљава и узима мој
благословени мир.
Даје све непотребно, а узима
најпотребније.
Питам се, чему тај страшни суд,
судбине хир,
зар ја да будем нечастиве силе
изабраник?*

Колимско небо је модро (подсетимо се наслова првенца *Капи модрине*), одаје колимског двора су хладне, а сибирске горе су ледене. Не страда само песник, страдају око њега и људи. Из ове поезије, из спољашњег избијају модрина, мрак, хладноћа, белило, а из унутрашњег вапај, врисак, запомагање, умирање... Лирско ја ће се запитати због чега и због кога је страдао. На Колими изгубио је част и нашао само срамоту — живот је после тога постао бесмислен:

*доцкан је жалити и сумњати сада
кад зла реч има вредност судбине
у свету без правде који је проклео
све у дну његових песама се крије*

Последњим стихом у књизи, поновимо — „све у дну његових песама се крије“— Бабурски је дала једну сјајну одредницу за објашњење где је пронашла идеје за своје песме, где је уписан код судбине писца и песника, његово страдање које је и песникињино страдање,

јер емоције одузете слободе и ропства, хладноће и мрака свагда су присутне у световима који се нису изменили у идеолошком смислу за све године и векове, а нису се изменили ни у односима људи као главним покретачима истих.

Комплементарност тематско-мотивских оквира огледа се у овој збирци у њиховим честим понављањима. Овде доминирају мрак, ноћ, чамотиња, умор, модрина, небо, самоћа, патња, туга, хладноћа, снег, зима, белина... Сви ови мотиви заједно чине корпус тема над којима се надвија смрт као казна и као спасење. Сибирска голгота је пут страдања попут Христовог пута ка правој Голготи. Метафорички је овим поређењем уведено присуство религије и вере у Бога која осмишљава тежак живот логораша. Та голгота предуга је:

*Хола као слепац Далеким севером,
звук ветра га шиба урла и цвили,
сваког часа диже очи према небу
на коме су се црни потоци разлили.*

Теку црни потоци емоција туге, патње и бола пред неумитном судбином кроз ову збирку. Са неба се сливају ужасни вапаји и врисак искушеника. Са земље вапије се ка Богу, тражи се милост и спас. На моменте ова књига подсећа на Дантеове кругове пакла где се колоплет страдалничких душа никада не завршава. Из песме у песму ми откривамо нови бол, а у сликама живота В. Шаламова и пројекције слике унутрашњих страдања лирског ја које у себи спаја лик песника и лик наше песникиње.

Песникиња Зорица Бабурски збирком *Колимско небо* наставља да гради своју особену поетику у српској поезији. За себе је пронашла теме и идеје којима се до сада нико у нас није бавио. Песме су најчешће исписане у везаном стиху, класичним ритмом и римом. Колимско небо је одсејај њене душе и вредности које она носи. Поезијом ово небо постаје и део нас. Стога, уочавајући све естетске, етичке и сазнајне вредности овог рукописа, препоручујемо га за објављивање.

*Рецензент,
мр Милица Миленковић*

МРТАВ И БЕО

Једном, кад облаци падну ниже
и с неба слије се густа тама
болне његове седине старачке
покриће самртничка животна чама

кад худи ветар однесе му траг
без речи, без суза, без страха
лежаће у пустој провалији мрака
у свирепом болу, срце, без даха

слепе очи, душа пуна мрачних нада
клонуло од страдања уклето тело
трулиће у хладном простору тишине
развенчано са сунцем за живот цео

кад крв заспи због земаљског пакла
у јутро бело зазвоне тешка звона
остаће празно име иза болне смрти
под свежим гробом старачког дома

доцкан је жалити и сумњати сада
кад зла реч има вредност судбине
у свету без правде ког је проклео
све у дну његових песама се крије

ЗЕНИЦЕ

Без главе, без мозга, без руку, без ногу
само очи упрте у даљину.
Уморне и гладне, чежњиве и сетне
кроз тишину слуте невоље.

Свет не познаје њихову невиност,
кроз живот тумарају плашљиво.
Тону у људском ништавилу,
сведоци су презира и немира.

Постиђене људским пакостима,
вређане равнодушно и ружно
у ропству једноликог времена,
на језивом клатну — клате се тужно.

Три кратке приче – Александра Вујисић

ЧОПОР

У чопору – нијесам опстајала. Вољела сам да додирнем туђе свјетове, да будем с људима, трудим се да их волим и још више да их не презирем ако и кад ме повриједе, али – никада то баш за мене није било лако.

Увијек сам људе упознавала тако што у почетку много више слушам. Ослушкивала сам било њихових живота док се не увјерим да имамо понешто због чега би покоја ријеч коју размијенимо имала смисла за њих и за мене. Ако осјетим да пулсирамо потпуно различито нијесам имала потребу да им то објашњавам, удаљила бих се, често их остављајући у увјерењу да сам их некако оштетила и кренула даље.

Тек касније ти би људи схватили да је њихов први утисак био погрешан. Јер, баш попут мјесеца који ме толико опчињава – и ја могу њих да освијетлим тек када останем сама.

ЈУТРО

Још се није откотрљала ноћ, а ни паучина од зоре није почела да се хвата. Тешке су те ноћи које сан не прекрије својим меканим покривачем, које не личе на одмор и бијег, већ са сваким новим тамним слојем бацају исту такву, сасвим нову, сјенку преко душе.

Након свега онога што је крало сан, након туга, бјежања, тешких ријечи, поломљеног стакла та ноћ више не може донијети спокој, а не може се ни побиједити. Пробуђени из море стварности и захвални за тишину након свега неколико минута схватите да је таква тишина више казна него поклон и радо бисте је мијењали за очај и буку. Тада се бар живи, а овако се само - чека.

Чека се зора која ће сванути. Уморно сунце које ће устати само зато што мора. Чека се нека јутарња гужва која ће звуцима, бојама и мирисима прекрити болне тишине претходне ноћи. Чека се нови дан у коме ће се мијешати несрећа с умором и сјећањем које прекрива стид и позиви који се више никада неће догодити.

Јутро је.

ИСТИНА

Марта има седамдесет девет година. Вечерас су јој у дому за старе направили забаву с тортом и сигурна је да су на њој биле закачене те двије, засебно веселе, бројке те да је тек из трећег покушаја успјела да их одува. Јуче, када су је у колицима довели до дневног боравка није слутила да ће бити забаве — јер није знала који је датум.

„Марта не би знала ни да је почео трећи свјетски рат!”, церекала се претјерано нашминкана медицинска сестра Душанка између два селфија на рецепцији дома.

Марта је уздахнула и рекла:

„Хвала Душанка. Заиста цијеним све што ви овдје

радите за мене, али молим те да питање моје информисаности о трећем свјетском рату препустиш искључиво мени. Уколико ти је досадно упали тај твој „фејкбук“ и качи те проклете фотографије на којима изгледаш много боље него уживо!“

Тренутак пошто је све ово изговорила Марта се дубоко покајала. Дочекао је тужни Душанкин поглед. Мислила је да ће бити боље ако каже оно што заиста мисли и да ће тако и Душанки помоћи да јој одговори, реагује на било који начин, али она је само стајала скрушено и Марта је сигурна да би и заплакала, само да - срећом — телефон на рецепцији Дома „Младост“ није зазвонио. Марта је искористила тренутак и лагано одгурала колица даље, све теже дишући. Није била сигурна да ли је недостатак даха осјетила прије разговора с Душанком, у току њега или док је покушавала да побјегне након онога што је изговорила. У сваком случају, сад није било повратка, у осталом, нема Марта ни тридесет девет ни четрдесет девет година да се извињава и да покушава да изглади ствари. Утјешила се тако док је затварала врата своје собе и већ је размишљала о књизи коју је синоћ почела да чита. Дограбила ју је с полице као што гладан човјек узме сендвич. Таман се лијепо намјестила и прочитала неких дестак страна, кад је на вратима чула нечије слабашно куцање. Није морала да погледа — знала је да је то била Душанка. Упитала је да ли јој је нешто потребно, на шта је Марта одбрусила да није, а онда се предомислила и замолила је да остане још трен у соби.

„Душанка, шта ти радиш са свим силним фотографијама које направиш на послу? Гдје ти то чуваш? Колики су ти албуми?“ — питала је Марта потпуно озбиљно.

„Како мислите албуми? Па ја имам телефон који има прилично меморије... Зашто питате?”

„Значи, ти не одеш код фотографа да израдиш те фотографије, неке ставиш у албум, добри старомодни албум, неку урамиш, најљепше поклониш некоме са посветом...” — није одустајала Марта.

„Не”, збуњено је одговорила Душанка. „Неке од њих окачим на друштвене мреже и тако их дијелим с породицом и пријатељима.”

„Ах да, фејкбукови и остале тричарије. Нећу те ни питати ко и како све види те фотографије, јер је мени то све крајње необично. Некада смо албуме чували код куће и само најближи су могли да виде наше фотографије, углавном с неких рођендана, путовања, прослава, ријетко ко се свакодневно фотографисао. Некада се питам да ли је тако боље: рецимо, данашњи родитељи биљеже сваки дан одрастања своје дјеце. Ја фотографије своје кћерке имам само...”

„Ви имате кћерку!?” — узвикнула је изненађено Душанка.

Марта је хладно погледала и рекла:

„Да. Живи у Америци, већ дуже од двадесет пете године. Хајде, додај ми ону љубичасту свеску да ти је покажем”, махнула је Марта према ормару. Душанка је пошла до ормара, отворила полицу и извадила љубичасту свеску пуну исјечака из новина и старих фотографија које су вириле из корица. Марта је дрхтавом руком узела и пружила јој фотографију:

„Видиш, Душанка, ово је моја кћерка на матури. Посебан моменат, права фотографија, посвета — видиш за мене то има вриједност.”

„У праву сте, сигурно да се претјерује с употребом интернета и свега што он доноси. Бог зна, и поред свих силних забрана и заштите, докле ти подаци све стижу, али ето — повуче и мене, па некад поставим... Можда неко види“, уздахнула је Душанка.

„Ко?“, питала је Марта неумољиво.

„Не знам, познаници, пријатељи пријатеља, можда неког упознам“, тихо је рекла Душанка. Мартино признање и пожутјела фотографија учинили су да се осјећа као да јој дугује искреност. „Уморна сам, знате. Некад мислим да све могу сама и да ме није брига да ли имам партнера. И често ме није брига. Али, онда помислим да би било лијепо пробати са неким и видјети јесам ли тако срећнија. Ето, патетична Душанка тражи момка, јесте то хтјели да чујете!?“, узвикнула је на крају с јетким смијехом.

Марти је било жао што је одговор тако једноставан, тако типичан, тако наметнут ставовима овог друштва: да сама за себе Душанка не може бити срећна, али ето, можда би могла бити с неким Гојком. Знала је да је требало да је утјеши и да јој каже да ће сигурно неког наћи, да је млада, да не губи наду. То би сигурно урадила свака друга седамдесет деветогодишњакиња. Требало је, можда, то да каже и зарад саме Душанке која је неку утјеху од Марте тражила својим великим тужним очима, али умјесто тога Марта је рекла:

„А можда ти треба да будеш срећна Душанка. Само Душанка, без Гојка.“

„Гојка!?“, застала је Душанка, а онда праснула у смијех. „Тако ми се зове отац!“. Обије су се насмијале и тензија је нестала. Марта се наслонила и рекла:

„Извини Душанка, ако немаш ништа против, ја бих мало одспавала...”

„Наравно, само изволите, љубазно је одговорила Душанка и помогла Марти да поправи јастуке.

Душанка се с осмјехом опростила од Марте и вратила на шалтер. Фотографија Мартине кћерке грешком је остала у цепу њеног мантила, а она није могла да се одупре радозналости па је прочитала посвету: „Драга Марта, надам се да си спремна за промјене које ми одмалена обећаваш. Твоја заувјек, ученица генерације, Тара.“ Душанка је дуго зурила у поруку. Није то била типична посвета осамнаестогодишње матуранткиње мајци, али ето, ни Марта није била типична мајка. Душанка је одлучила је да фотографију врати сјутра. Укуцала је Тара и Мартино презиме и добила на друштвеним мрежама четрдесет осам резултата.

„Ох”, уздахнула је гласно Душанка и промрмљала: „Има ли ичег једноставног у вези ове жене?”

У соби, Марта се присјећала свог посљедњег разговора с Таром. Болио је желудац од тих сјећања, али с њима се успављивала сваке вечери већ двадесет пет година, јер тај разговор био је посљедње што је дијелила са својим јединим дјететом. Тара ју је оптуживала да је себична, да не жели да се суочи са алкохолизмом свога мужа и да зато ради по четрнаест сати дневно. Рекла јој је да је мрзи и да не жели више никада да је види. Рекла јој да треба да почне да зове ствари правим именом.

Марта је ћутала, просто зато што је некада тешко рећи истину. Истина некад има оштре зубе и звјерски поглед. Има некад канце, можда чак и удара тамо гдје сте ослабији. Некад ће онима који је говоре бити непријатно

да је кажу, знојиће им се дланови, образи бојати црвенилом, а ријечи застајати у грлу. Као да истина — није истина, већ своја сушта супротност. Често ће истина бити утишана, прогоњена, запостављена. Некад ће бити забрањена да не би угрозила опште интересе. Некада ће бити исувише болна: постоје људи који би се у тренутку поломили када би је наглас рекли пред другима. Али упркос свему томе истину треба увијек говорити. И помирити се на вријеме са тим да није за свакога.

Марта је одлучила да сљедећег јутра замоли Душанку да јој пронађе Тарин број телефона. Зато ће ова ноћ бити једна од најдужих ноћи икада, помислила је Марта док је поново окретала јастук на другу страну.

О СПИСАТЕЉИЦИ

Александра Лекић Вујисић рођена је 1979. године у Подгорици. По образовању је професорица енглеског језика и књижевности, а уз редовни посао бави се писањем поезије и прозе за децу и одрасле.

Њене песме и приче налазе се у зборницима и збиркама издатим широм света, сајтовима и порталима који промовишу књижевне ствараоце. Освајала је награде на књижевним конкурсима организованим у Црној Гори, а њена поезија је превођена на енглески, италијански, шпански и друге језике. Чланица је Удружења црногорских писаца за дјецу и младе од маја 2021. године.

Живи у Подгорици, Црна Гора.

Божја заповест – Светолик Станковић

(Не сведочи лажно на ближњег својега.)

Окружена брдима са свих страна, црква Свете Тројице има везу са осталим светом једино преко уског планинског пута, између двеју узвисина које наткриљују поток премошћен дрвеним дотрајалим мостом. Поред цркве налази се конак за свештеника, са великим винским подрумом на који се наставља штала за крупнију стоку. Подаље од конака, у подножју стрмог шумовитог брега, на чијем је врху виноград са вилом за преосвећеног владику, смештен је пчелињак од преко стотину кошница. Цео овај предео утонуо је у густу храстову шуму, а од звонаре према горњем току потока постројен је шпалир високих брестова, који подсећају на одабране гардисте, у ставу мирно, док одају почаст Њ. Кр. В. Александру, Ослободиоцу и Ујединитељу.

Прошло је двадесет година откада је свештеник парохије Брђанске господин Владимир Ђорђевић, рођен у Брду, претпоследње године минулог, деветнаестог века.

Син најугледнијег брђанског домаћина, био је недорастао за пушку у Првом светском рату, а због тог рата закаснио је за даље школовање. Кад се вратило оно мало војника; што без руку, што без ногу или макар једног ока; само су ретки срећници дошли здрави и неокрзнути, могло их се набројати на прстима обеју рука; рат би завршен. Владимир је навршавао деветнаесту годину. Предузимљив и амбициозан отац му Глигорије

стигао је чак до Призрена и лично клекнуо на колена пред ректором Богословско — учитељске школе господином Јосифом Цвијовићем, духовником на гласу. Молио је најпокорније наречног ректора да омогући упис његовом сину у школу која већ близу педесет година даје, Српској православној цркви и Србији, свештенике и учитеље.

— Жеља ми је преосвећени оче Јосифе да мој Влада једнога дана буде свештеник цркве Света Тројица у Брду. Претходни свештеник и његов син, такође свештеник, Бог да им душу прости, страдаше у стравичном бугарском покољу, у једној долини недалеко од Сурдулице. Би то Лета Господњег и крвавог 1917. — за Топличке буне.

На дан Свете Тројице, Лета господњег 1923, по дивном сунчаном дану, пуном зеленила, свежине и мириса свакојакога биља, украшеним умилним појем птица, преосвећени Владика Нишки, господин Доситеј Васић, устоличи раба божјег Владимира Ђорђевића за свештеника цркве у Брду, и пароха Брђанске парохије, којој поред Брда припадају још три села, Разгорје, Граница и Смрачиште. Поносни отац Глигорије и мештани Брда, радосни што су добили младог попа, приредише велики и богат ручак у дебелој хладовини, већ поменутих, столетних брестова.

Свечаност увеличаше и највиђенији домаћини из осталих села парохије. Висок, наочит попа, звонкога гласа и смерног понашања, брзо освоји срца и душе парохијана. Преосвећени владика Доситеј благосиља га да буде добар пастир, од Бога му повереној пастви, да га здравље служи и да све што чини буде по Божјој и народној вољи.

На многаја лета, амин!

Из Заплања, доведоше му наочиту и кршну Заплањку, кћер богате и угледне куће Шарчевића.

Потече живот својим токовима, по Божјој вољи и људским потребама. Парохија није богата, али није ни сирота. Народ, веран Цркви и богобојажљив, долазио је о празницима у своје светилиште, да се помоли Свевишњем Творцу и захвали Му на даровима и милости, којом их обасипа. Попадија роди два сина, потом и ћерку. Вредна, чистуница од реда и угледа, каква треба да буде животна сапутница слуге Божјега, била је чврст ослонац и стуб конака. Умела је да дочека владику, али и обичног намерника који закуца на њена врата.

Пролазе године брзо и неприметно. Док се окренеш, оде младост. Куда? Ко то може знати? Средовечност се заводљиво смеши, обећавајући и оно што јој човек не тражи. Свет, тај далеки и велики свет о којем обичан, мали човек, или ништа не зна или га не интересује, иде својим путевима, веома често и странпутицама, од којих се затресе ова мајушна лопта у свемиру, коју, кажу, насељавају разумна бића — људи. Неће бити да је тако. Кроз целокупну историју људске цивилизације само петнаестак година њенога постојања, тај Номо sapiens није ратовао и убијао се међусобно, до истребљења, и граница које здрав разум не може објаснити.

Тако је и овог Лета Господњег 1943.

Последњи су дани марта, још увек хладни, са повећим прљавим крпама снега по увалама, шумским присојима и пољу.

Тек око поднева зубато сунце једва мало раскрави хладноћу, па се ионако лоши путеви раскалају и

постану једва проходни. Потоци почињу да хуче бучније и силније ваљајући својим тесним и плитким коритима све што им се нађе на путу.

Пастир Божји стоји на доксату конака загладан у тужно оголено дрвеће, добрано набујали поток чији га шум дечачки заноси и враћа у неке давне дане пуне сећања.

Поглед му паде на спомен чесму поред цркве, саграђену оне године кад је он устоличен; поводом петогодишњице пробоја Солунског фронта.

Са две цеви из којих куљају јаки млазеви воде, ликом старог краља Петра Карађорђевића — ‘ча Пере, и великим двоглавим орлом раширених крила, на њеном врху, ова светиња уморној сељачкој души, али и путнику намернику, пружа благотворно освежење. Нарочито за летњих жега и припека.

На белој мермерној плочи уклесана су имена преко четири стотине погинулих, из брђанске парохије. На том списку смрти и невиђенога страдања, од када постоји Брдо; има томе близу двеста година; налазе се имена сто педесет и двојице Брђана, Међу њима су и имена попа Здравко Поповић, старешине брђанске парохије и његовог сина Јована, свршеног ђака Кијевске Лавре и свештеника Саборне цркве у Нишу.

Сећа се веома добро, било му је осамнаест година када су бугарски војници палили Брдо, а све мушкарце, без обзира на године, затворили у сеоску школу, потом је напунили сламом, са намером да је спале заједно са ухапшенима. Многе куће већ су биле у пламену. У последњем тренутку одустали су од сулуде идеје и извели људе у школско двориште. На средини дворишта, везаних руку, са конопцима око врата, како се

везује стока, стајали су отац и син, духовници и слуге Божје, које је Бог, по свој прилици, већ одредио као жртве на олтар српске Голготе.

Касније се сазнало за њихову трагичну судбину. Две куће и кафану у Нишу Бугари су им запалили и срушили до темеља, опљачкавши их пре тога до игле у дувару. Њих су стрељали, као таоце, заједно са још неколико стотина учитеља, свештеника и ђака. Била је то одмазда због устанка Косте Војиновића и масовног народног бунта, који је захватио Србију, од Крушевца до Зајечара, Ниша, Лесковца и Врања. „Боже, како је прекупца српска слобода“, — помисли Влада и уздахну као тешки болник.

Утонучо у мисли и сећања, случајно баци поглед према звонари и пчелињаку. Три млада човека долазила су са споредног путељака којим иду Брђани, долазећи у цркву. Одмах је уочио да се крећу некако бојажљиво, сашаптавајући се међу собом. Није чуо гласове. По покретима усана и изразима лица закључио је да се боје нечега или некога. Сишао је са доксата и пошао им у сусрет. Срели су се на малом каменом мостићу преко којег се иде из конака у цркву.

— Добар дан попе, — обрати му се један од њих, остала двојица само климнуше главом.

— Бог вам помогао децо — одговори Влада. Осмотривши их одреди им године, онако одокативно и приближно. Нису могли имати више од двадесет и три, можда четири. Одакле сте и који сте, ако смем да знам, којим послом наилазите у ову долину?

Опет се јави малопређашњи.

— Нас двојица смо, — показа на себе и младића са своје десне стране, — из Разгорја. Овај, — показујући на сапутника са леве стране, — је из Смрачишта.

— Занимљиво. Сва тројица сте из моје парохије а ја вас не познајем. Јесте ли долазили некада у цркву?

— Не, никада. Сада смо први пут овде. Ми не идемо у цркву, а у Бога не верујемо, опет ће онај говорљиви.

Ипак је он вођа ове тројке, помисли искусни познавалац људи и њиховог понашања. Дрскост у очима, нервоза у говору и кретњама руку, као код људи чијој муци треба веровати.

— Код мене вам то није препорука. Ја сам слуга у Божјем храму и богохулне речи сметају ми више него да сте ми опалили шамаре.

— Опрости попе, немамо времена да се убеђујемо, још мање да ти учинимо нешто нажао или ружно. Ни теби, ни цркви. У великој смо невољи. Гони нас војска, као што хајка гони звери по планини.

— Која војска, чија? Не видим да сте наоружани, униформу не носите. Како могу да вас препознају ваши гоничи?

— Питаш које војске нас гоне? Зар их је мало данас у овој несрећној Србији. Гоне нас немачки војници, помажу им наши, сви који им служе верно и одано. Међу њима постоје људи који нас познају, са којима смо стари знанци. Ако нас ухвате бићемо стрељани без милости. По несрећи, учиниће то захваљујући нашим познаницима.

— Ако је све тако како кажете, схватам да сте у великој невољи. Шта тражите од мене, шта ја треба да учиним, да бих вам помогао?

— Да нас сакријеш, — гракнуше углас сва тројица. Овде нас нико неће тражити. У овој дубодолини обраслој

шумом, додуше сада голом, мало ће коме пасти на памет да смо се сакрили поред храма Божјег.

— Е, то је већ боље. Сетили сте се речи храм божји.

— Притерала орла зла година, попе. Човек се иначе сећа Бога, најчешће, кад падне у велику невољу, као прибогу ми сада.

— Слушајте ме добро децо моја. Јесте ли свесни шта тражите од мене, знате ли коликом ме ризику излажете, шта ако се ипак сазна да вас скривам? Одоше ваше, али отићи ће и моја глава, а зна се, ближа је кошуља од гуња. Не могу да вам помогнем, жао ми је. Нека ми Бог опрости, али нисам толико храбар.

— Попе, добро размисли пре коначне одлуке. Главе су нам у торби. Ово што видиш на нашим раменима, не постоји више. Можда ће ти једнога дана наше спасавање бити многоструко плаћено.

— Не очекујем никакву плату на овоме свету, моја, али и ваша, и свакога човека плата, добија се на небу. Трудим се да за земнога живота заслужим само једну плату, ону коју даје Највиши Судија кад станем пред његовим лицем.

— Ево ти прилике да је заслужиш. Која је заслуга већа од спасавања људских живота, — унесе му се у лице најжгољавији од тројице, који је све време ћутао и мотрио на околну шуму.

— Предлажем вам да се до јутра склоните у сенару, ту одмах поред штале, у приземљу конака. До тада смислићу нешто. Шта? Још не знам. Хајте сада унутра, ја ћу вам донети неколико ћебади, овде су ноћи хладне у ово доба године. Сигурно сте и гладни?

— Вала јесмо. Добро би нам дошло да презалогацимо нешто.

— Наћи ће се штогод.

Склонивши бегунце и подмиливши им благоутробије, колико толико, врати се у кухињу. Попадија Вишња пословала је око шпорета. Кад је сео за сто и уздахнуо гласно, ууууффф..., она се окрете само горњим делом тела, погледа га својим паметним продорним погледом и упита:

— Која је голема невоља Владо, те уздишеш тако дубоко?

Укратко, исприча јој све што је читалац већ сазнао.

— Шта ми је чинити? Саветуј ме, често знаш да будеш мудрија од мене. Ја сам се спleo као пиле у кучина. Стао ми мозак, па никако да се покрене.

— Слушај ме добро Владо, ти си свештеник, Божји пастир стада које ти је поверио. Зар да те ја подсећам на то? Мораш учинити све да спасеш те младе људе...

— Али ја не знам ко су и шта су, због чега их гоне војске. Видиш да су луда времена у којима је људска глава јевтинија од бундеве у пољу.

— Није твоје да испитујеш ко су, шта су и због чега беже. Људи су у невољи, смрт им је за вратом. Где су наши синови? Немамо појма. Отишли су за мојим лудим братом, ко зна на коју страну. Можда и њих баш сада гони нека војска. Можда и они, баш сада, док нас двоје разговарамо, моле неког да им пружи уточиште и спаси их. Можда, можда... ко зна... проклет и рат и они који га измислише. Сва срећа да смо ћерку склонили на сигурном, иначе би нам и она била још један тег на ногама и терет о врату.

Пало ми је нешто на памет. Вила преосвећеног владике, горе на врху брда, усред винограда, празна је. Одавно нико не улази у њу. Пут до ње је зарастао у шипражје. У њеном подруму су велике, празне, винске бачве. Сакриј те несрећнике у њима. Ту их нико не може наћи.

— Вишња, Бог те благословио. Учинићу тако. Ја сам српски, хришћански православни свештеник, та чиње-ница много обавезује. Једна је глава, један је живот. Ако бих поступио друкчије издао бих ђакона Авакума, проту Матеју Ненадовића, попа Луку Лазаревића и још много часних духовника који су страдали са народом. Моје је место уз народ, уз сваког човека. Верника или неверника, Србина, Јеврејина или Циганина, свеједно. Дођу у животу тренуци кад се човек нађе на највећим искушењима. Постоје само два начина да их превлада, уздизањем до моралних висина и најплеменитијих подвига, или до суноврата у ништавило, покору и издају себе. Највећа издаја коју човек може учинити је да изда себе и вечне принципе на којима почива све што је вредно на овоме свету. Десет Божјих заповести мој су путоказ којег се не смем одрећи ни као свештеник, ни као човек.

Звездано небо нада мноме и морални закони у мени, тако нас учи Кант, својим Категоричким императивом.

Први дани априла донесоше лепо сунчано време. Одлучи да прегледа кошнице и види какво је стање пчелињака, јесу ли све кошнице преживеле, али и да пчелама дода шећер, којег је набављао преко црне берзе, по прескупој цени.

Кад отвори трећу кошницу зачу људски жагор испред конака. Остави се посла и крену ка придошлима. Дах му се пресече, ноге почеше да га издају. Немачки официр, са десетак војника и двојицом цивила гледали су према њему нимало пријатељски. Њихови изрази

лица нису обећавали ништа добро. У оном високом крупном цивилу препознао је белогардејца из Украјине, добеглог у Србију двадесетих година. Упознао га је као чиновника у шумској управи, кад су се Брђани преганђали са државом око власништва над шумом у Брђанској гори. Сићушан сувоњав, петлићу сличан, човечуљак у цивилу био је полицијски доушник пре рата. Сва је прилика да је наставио да се и даље бави истим занатом.

Људи који наступају у име силе, чак и када нису по својој природи зли, прво што ураде кад свршавају поверен им посао, промене своја лица до непрепознатљивости, настојећи да изгледају што суровије.

Дошавши до незваних гостију Влада им назва Бога, по обичајима српским и хришћанским.

— Помаже Бог људи, којим добром?

Јави се Украјинац Кравченко — запамтио му је име добро, јер је наредио жандармима да пуцају у разљућене Брђане, ако начине само још један корак према комисији која је дошла на лице места да испита случај.

— Није добро попе, не може бити добро кад оберлајтнант Јакоб долази некоме на врата.

Оберлајтнант, висок снажан тридесетогодишњак, плавих очију, из којих исијава челик неба на минус тридесет и четири степена, поче да говори на немачком, што

Влада није разумео.

Преводилац се сервилно стави на услугу свом претпостављеном и обрати се попу.

— Господин оберлајтнант каже да има сазнање о вашој умешаности у скривању тројице терориста који су пре десет дана минирали пругу између Ниша и

Скопља, испред железничке станице Пелиновац, десет километара одавде. Да ли је истина да их скривате, или можда знате где се сада налазе. Ако нам помогнете у хватању бандита бићемо вам захвални и наградити вас. Ако нас слажете, бићете стрељани на лицу места.

— Господо, не знам ни за какве бандите. Као што видите ово је доста неприступачан крај и мало ко залази овамо. Црква је грађена за турска времена, па је због тога и склоњена од њихових очију и домашаја. Не пада ми на памет да скривам било кога, такве зликовце поготово.

На његово изненађење оберлајтнант проговори течним српским језиком.

— Слушајте ме добро господине. Ја сам син свештеника и због тог ћу вам овога пута поверовати на реч. Али, запамтите, ако сазнам да сте ме обманули, како ви Срби кажете, лагали, стрељаћу вас без милости. Од мене толико. Имате пет минута да се предомислите и кажете истину.

— Господине, рекао сам што сам имао. У вашим је рукама и хлеб и нож, каже једна српска пословица. Чините што вам је воља.

— У реду, нека вам буде. Ми одлазимо, али вратићемо се ако сазнамо да сте нас преварили. Тада неће бити никаквог разговора. Ово ће вам пресудити, — и ту се официр дотаче парабелума.

Једва је сачекао ноћ. Небо без месечине, премрежено тмастим облацима била му је једина заштита од могућих злих погледа. Попе се до виле. На уговорени знак подрумска врата отворише се нечујно.

— Шта је попе, каква је сада мука те се ломаташ по овој помрчини и шипражју? — упиташе гоњени, скоро у глас.

— Не питајте ништа. Спрема се велико зло. Изгледа да дâ нас је неко цинкарио Швабама. Данас су долазили и распитивали се за вас. Бојим се да све знају. Сигурно ће доћи поново. Бежите из ових стопа. Ноћ ће вас штити. Идите куда вас очи воде и ноге носе, само што даље одавде.

*
**

Врати се у конак. Вишња је лежала у кревету покривена преко главе али није спавала. Осетио је то по њеном убрзаном дисању и честом окретању са једне на другу страну. Није палио лампу. Отишао је у библиотеку, сео за сто и ћутао до јутра, не померивши се, сличан бронзаном кипу ратника у центру Брда.

Кад га попадија позва на доручак рече јој да још није гладан. Доручковаће касније.

Кад би око поднева, јучерањи гости дођоше.

Сишао је са доксата, дрвеним шкрипавим степеницама. Чинило му се да данас не шкрипе него цвиле као кукувије са брестова.

Усправан, чврст, стасит, без страха, пун равнодуш-ног презира према посетиоцима, стао је пред оберлајтнан-том и гледао га право у његове челичне кугле уместо о-чију.

Школован да убија без милости, уврен у исправ-ност свега што чини, са бескрајном вером у моћ и снагу Рајха, припадник више расе, леденим гласом, обрати му се на српском. Покретом десне руке зауставио је преводиоца.

— Господине, имамо поуздана сазнања да сте скри-вали људе које ми тражимо. Ви сте ме јуче безочно сла-гали. Прекршили сте божју заповест која каже, не сведочи

лажно... Дошао сам да извршим оно што сам вам обећао. Ако су нам бандити умакли ви нећете. Имате ли нешто да нам кажете, пре него будете стрељани?

— Имам. Никада ви господине оберлајтнанте нећете разумети шта вам говори један српски православни свештеник и слуга Божји. Шта год да вам кажем чиниће вам се бесмисленим. Разлика између мене и вас немерљива је. Кад Јевреји побегну од вашег терора у Швајцарску, враћају их вама, а ви им плаћате по комаду, као да се ради о стоци. Срби их скривају и поносни су на тај свој чин, без обзира на ризик који преузимају на себе. Да скратим. Признајем слагао сам вас, нека ми Бог опрости.

Влада се прекрсти с три пута.

— Не желим да издајем људе у невољи, које ви убијате немилосрдно. Мањи је грех слагати него издати. Лаж која је вредна три људска живота није лаж. Између моје лажи и ваше истине огроман је понор који се никада и ничим неће премостити.

— Али ваша ће глава за који минут пасти овде пред нама.

— Не мари. Моја једна глава спасила је три главе. Одлазим срећан и без страха стајем пред Највишег Судију. Ви сте господине обичан мародер, безначајан двоножац којег су научили злу. Пре тога су вам узели душу, извадили мозак и срце. Још нешто, нису ти несрећни младићи дошли у вашу Немачку да руше пруге, њихова, али и све диверзије широм Србије, само су одговор на вашу окупацију. Ви сте наши окупатори, непријатељи, овде сте непожељни и...

Није довршио реченицу. Одјекнуше три уза-стопна пуцња.

О ПИСЦУ

Светолик Станковић је рођен 1945. године у селу Бабичко, недалеко од Лесковца. Објавио је десетак књига поезије и прозе. Добитник је многих награда и признања.

Члан је Српске духовне академије у Параћину.

Добитник је „Повеље Српске духовне академије“ у 2018. години. У знак признања за значајан допринос нашој књижевности, духовности и баштини, а посебно истичемо роман „Сидонијин поглед — о Исидори Секулић“.

Лауреат је највише награде „Раваничанин“, Српске духовне академије у 2019. години: Највише признање за трајан допринос српској књижевности, духовности, култури и националној баштини — награда за животно дело.

Члан је УКС.

Живи у Лесковцу.

Подсећање – Радослав Братић

ЛАСТАВИЦА КОЈА МИ У САН ДОЛАЗИ

Пред прославу Дана школе звоно је оштро зазвонило послје чега је у нашу учионицу бануо школски инспектор, у неубичајено вријеме и ненајављено. Нико од нас другачије не би сазнао колико нам је учионица неуредна и запуштена. Сва опуштеност око спремања приредбе нагло је нестала, а озбиљност учитељевог лица попила је сву грају и галаму у школском дворишту. Као да је међу нас ушла вијест о нечијој смрти а не вијест о доласку школске инспекције. Дотрчао је чак и продавач из задружне зграде, са забринутим образима, да пита и да види одакле такав нагли мук, да се није десила каква изненадна катастрофа или да није зараза потаманила ђаке.

У пратњи учитеља који је вјечито држао шипку у руци и швићкао њоме кроз ваздух (зато смо га и звали Шипка), међу нас је бануо човјек ни довољно млад ни довољно стар, па опет ни довољно мрк ни довољно насмијан, да би се ишта из његовог изгледа и држања могло закључити. Иде тако као да му једна нога заостаје па је трза и вуче. Буљили смо сви у његове густе и замотане бркове, чекајући неће ли се из њих одмотати какав глас или зуј који би пустио да овај дан нормално и до краја истекне. Од пренапрегнутих наших лица и ушију, од запетих струна, почели су да брује у ваздуху гласови којих вјероватно и нема, који се сами и ни из чега стварају. Само је испред учионице послужитељ ликовео,

размахујући метлом тамо-вамо и подижући густу прашину. Тако је давао већи значај себи и свом послу чишћења и метења. Или је можда хтио да покаже да смо најпрљавији ђаци на овом свијету. (Ако је истина да је Јустинијан дао да му се одсијече нос и направио га од злата, нашем послужитељу би боље пристајао и од дрвета и од блата него онај што га сада има). Као и да су се свуда отплитале паучасте нити и спетљавале нас све пред овим придошлим човјеком који још ћути и гледа нас испод ока, као да ће сваког часа неком лупити шамар. Нос му шишти, очи колутају, као да је пред њим кувана цицвара. Можда га нервира Милијина фаца јер овај се намјестио и издужио врат као да ће сада кукурикнути. Лакше би нам било и да падне који шамар само да овако не ћути. Његова ташна је подмукло лежала на дрвеном столу — видјели смо да му је учитељ покорно донио, док су по њеном лицу млатили каишеви, и то онај слободни дио који излази из петљи — плескали су као да нешто потврђују и одобравају. Сви смо буљили пут ње као да ће из ње измиљети најљући шарган.

„Ово је школска иншпекција!“ рекао је најзад учитељ и одмах хтио ш да претвори у с, али му није пошло за руком. Ш се развукло у пријетећи глас, док га није цијелог прогутало. Школска табла је одједном била неуредна па чак и накрива, пећ је димила, на школским клупама видјело се много шкработина и бразди. Све је некако запало у збрку, чак су и школски прозори били замагљени и неопрани. А тек како су изгледала наша лица, уши и руке. Као да се нијесмо од рођења прали ни чешљали. Учитељ је наредио да извадимо свеске из српскохрватског и да их покажемо инспекцији.

Из торбе смо чупали оловке и свеске које су на једном постале изгужване и неуредне, све у њима је било збркано и непознато. Милија је чупао лист по лист, као да је у његовој торби наједном дошло до наглог труљења и распадања. Корице су биле омашћене, а с краја углови поцијепани — дјед завијао дуван и правио ћате за требињску шкију. Зато увијек из његових уста дими цигарета као што дими из локомотиве воза „ћире“ који стење и хукће око Попова поља. Никад му се глава ни лице не могу јасно видјети од никотинског дима и гарежи. Обавијена је у маглу као у вунени шал.

Инспектор је питао да ли смо учили сва слова — али нема га ко ће зинути да му одговори. Спашавају нас послужитељеви оштри кораци испред врата, који опет гази у правилном ритму тамо-амо, тамо-амо, као да је на стражи.

Учитељ почиње први, за њим на знак руке сви сричемо: А-Аврам, Б-Богдан, В-Воду, Г-Гази, Д-Дјеца, Ћ-Ћаци, Е-Еројски, Ж-Живе, З-Зими, И, Ј-Јесени, К-Као, Л-Лопови, Љ-Љиљан, М-Милан, Н-Никола, Њ-Његош, О-Ово, П-Право, Р-Рекоше, С-Стекоше, Т-Томо, Ћ-Ћуфић, У-Уфер, Ф-Фијакер, Х-Хтједоше, Ц-Цијелом, Ч-Чаршијом, Џ-Џабе, Ш-Шеташе.

„Р није као Рекоше, већ је Р као Револуција. Т није никакав Томо — нарочито не свети Томо, већ Тито, божију вам мајку. Ни Ј није Јесен, већ Јајце гдје је било Друго засједање АВНОЈА и ударени темељи нашој новој држави. К није Као, већ Вук Стефановић Караџић који је измислио ова слова што их ви овако неуредно по текама шкрабате. Изгледа да на њима доручкујете... У није Уфер (шта је уфер, божију вам мајку?), већ нови Устав. С није

као Стекоше, већ Стаљин који нас је напао, а ми му се једини у свијету супротставили и одбранили“, рече инспекција.

Школски инспектор пружи руку и дохвати Милијину свеску која мирише на кајмак из мјешине. Не загледа је, прави се да и не примјећује. Поче да чита слова и ријечи које смо учили и да за сваку даје ново објашњење.

А као АБАЦИЈА. — Ријеч је турског поријекла. Пет стотина година су нас Турци газили и изабљивали. Упропашћавали нашу културу, злостављали и понижавали нас. Крв нам мијешали. И ви опет хоћете турски језик. Турцизми су нешто страно, као страно тијело у здравом организму. Ријеч два пута прекрижити и избацити.

А као АВАЈ. — Као јаооој! Узвик који означава стање безнађа — којег као таквог у социјализму не мере бит. Море у Енглеској или гдје на Западу али овдје — не. Као таква ријеч се избацује из употребе.

А као АКШАМ. — Вријеме сумрака по турски, када падају ноћ и помрчина. Свануо је нови дан и обасјало нас ново свјетло. Ни помрчине ни сумрака више неће бити. Укидају се. Бриши!

А као АМАЈЛИЈА. — Знак за сујевјерне и изгубљене. Носе је они који вјерују у мрачне силе, у небеска чуда и опомене. Сви такви ће се преваспитати на народним курсевима и течајевима, у новом духу и времену. Ријеч се брише.

А као АМИН. — Усклик вјерника који одобравају десет божјих заповијести. Ријеч се из црквеног говора премјешта у народни говор, али без примјеса воска и тамјана.

А као АПС, као АПСАНА. — Неће се више тако звати већ народни социјалистички затвор који ће се изградити на усамљеним мјестима. У њега ће ићи, без изузетка, свако ко нагази државу, ко буде мутио и крао, ко буде бацао маглу у очи новој власти. Ријеч остаје.

А као АПОСТОЛ. — Такве ријечи нам убацује трула реакција. Апостола више нема — треба свако да зна, без изузетака. Њихово је царство на небу, наше на земљи. Ријеч бришите из свезака и из главе. Кад смо већ код цркве — све црквене календаре да покупите од родитеља и донесете да их овдје уништимо, на лицу мјеста. За нас су божије заповијести правила државе и народне власти. Других заповијести нема, нити ће их бити.

А као АРАЧ. — Турски намет на сиротињу. Оћерали смо непријатеље и окупатора, избацили их из своје земље. Крижа се.

А као АФЖ. — Антифашистички фронт жена. У капитализму жена је изабљивана и није равноправна правна с мушкарцем. За исти рад се жена и мушкарац плаћају различито. Сматрају их нижим бићима. У социјализму, пак, жене су у свему једнаке с мушкарцима. Има да свако жену поштује, да с њом дијели све кућне послове — а то значи и да пере, и да кува. Своју рођену жену сви имају убудуће да зову дру-гарица! Је ли јасно? („Јаснооо!“) Организација АФЖ ће лично надгледати понашање другова комуниста и оцјењивати како тече зацртани програм преваспитања.

А као АСУРА. — Простирка од сламе на којој се спава. Опет турска ријеч; па, добро, учо, јесмо ли се то опет потурчили? Или смо Турци или Срби, мајку му? Пардон, Турци или Хрвати, или Словенци, и тако даље. Као равноправни народи и народности. Ријеч означава сиромаштво и брише се и замјењује правим дрвеним или гвозденим креветом.

А као АШОВ. — Подвући ријеч црвеном тинтом. Истаћи је свуда на видјело. Биће то симбол наших побједа. Срп и чекић, а потом ашов. Цртати га свуда, гдје год смјестите грб — ту је и ашов, а најбоље му је мјесто на раменима, док марширају радне бригаде.

Б као БАДЊАК. — Употребљавају га православци за Божић, не знам да ли га приноси и католичка вјероисповијест. Које си ти, учо, вјере? То и није важно — сви смо ми исте вјере, комунистичке. Неће више бити бајања, ни мистике, ни кађења, али богами ни пустошења шума уочи Божића. Бадњаке које сте мислили брати, биће најбоље греде за кров задружног дома и нове школе. Јасно? („Јаснооо!“)

Б као БАЛИЈА. — Погрдан назив за муслиманску вјеру. Ријеч као таква нарушава братство и јединство. Избрисати је и заборавити заувјек.

Б као БАТИНА. — Постављена је између пакла и раја. Кажу да је старија од човјека. Прво је створена батина, па тек човјек који је измјерен према њој. Убрана је с дрвета пред којим су погријешили Адам и Ева. Остаје, али да се без велике нужде не употребљава. Учитељи је смију користити у сврху педагошког рада и васпитања омладине. А омладина је наше највеће богатство. Омладина у бој креће — све од Гацка до Билеће!

Б као БАНАТ, као БАРАЊА, као БАЧКА. — Три срца јуначка! Мјеста гдје се насељавају наши колонисти. Око шездесет пет хиљада колониста добило је или ће добити нове домове и земљу. Приче да нова власт расељава Србе да би их разбила, а земљу њихову дала другима — непријатељске су.

Б као БАНОВИЋ СТРАХИЊА. — Чувени јунак у народној пјесми који својој жени прашта невјерство и издајство. Праштања нема, нити га море бити. У школи — учо, има да се јунак као такав критикује.

Б као БЕЗАКОЊЕ. — Револуција и јесте подигнута против безакоња. Безакоње је владало и за вријеме Турске и за вријеме Краљевине, али је дошло вријеме да народ сам узме власт у руке и да све законе направи онако како њему одговара. О свим стварима у држави сам ће народ одлучивати по мјери своје воље и потреба. Народ ће да живи без цара и ћесара. Ријеч се избацује.

Б као БЕЗГРЕШАН. — Безгрешних — ја да знам — нема. Ако их и има, онда су то Бог, Народ, Тито и Партија. А пошто Бога нема — његово је мјесто упражњено. Сви други су грешни, па и ти, учо, и сви ви, и свачији ћаћа и матер. Ријеч се брише.

Б као БЕОГРАД. — Главни град ФНРЈ-а. У њему се доносе све најважније одлуке које народ изгласа. У њему су стријељани и осуђени генерал Лер, Дража Михаиловић и многи други ратни злочинци. Њега је прво Хитлер, 6. априла четерес прве, бомбардовао. Хоћу да га и у подне и у пола ноћи знате на карти показати. Је ли јасно? („Јаснооо!“)

Б као БЕСКУЋНИК. — У социјализму неће бити ни Бе као бескућника ни Бе као беспосличара. Ни Бе као биједе, ни Бе као бува — уништићемо их прашком који смо добили преко Црвеног крста. Лично ће учо обући бијели мантил, добити пумпу и запрашити све и свакога, извршити потпуну дезинфекцију и дератизацију. Смрт фашизму — слобода народу!

Б као БЕЧ. — Одатле је аустроугарска сила кренула на Србију и тако је отпочео Први свјетски рат. Одатле је Фрањо Јосиф владао и заповиједао да се сва богатства шума и руда покраду и извезу. Али му је одговорио Гаврило Принцип преко Фердинанда. Ријеч нека

остане као сјећање на Младу Босну и отпор народа против поробљивача.

Б као БОГАТАШ. — Марксиста се грозе богатства. Њихово је богатство револуционарни занос, досљедност на путу у комунизам. Њихов је идеал скромност, умјереност и презир према свему што води раскошном животу. До друштва једнаких ићи ћемо кроз друштво равноправних. Материјалног богатства мимо основних потреба комуниста се грози. Ко се богати издајник је револуције, богаљ историје. Богати су у социјализму рогати! Прецртајте буржоазију. Крижајте богаташе, тај коров у пољу, у младом житију. Народ ће им судити! Доље буржоазија! („Дооољеее!“)

Б као БОГИЊЕ. — Латински назив: Variola vera. Тешка болест изазвана посебним вирусом. Долази кроз кожу и дисајне органе, а камуфлира се дванаест дана и ноћи и тек онда обољелог баца у ватру. И то је капиталистичка болест, јер је велика епидемија четерес седме захватила Њујорк. Сада се појавила међу стоком и становништвом у Ерцеговини. Акцијом обучене народне медицинске службе биће истријебљена једнако и ова и све друге заразе. Све ће бити претресено, запрашено, очишћено. Болничари и ветеринари — то јест тираци, свуда ће завириати гдје има прљавштине, глиба, смећа и неуредности. У рупе, у отворе, у пукотине. Све ишчистити, другови и другарице. Болест ће бити савладана. Ријеч се брише.

Б као БОН. — Народни документ у виду бона или тачкица за једнаку расподелу хране, одјеће и обуће, као и свих других животних намирница. Тако се води строга евиденција о животним добрима, да не дође до злоупотреба. То је вага народне равноправности. Бонова ће бити док буде народних кухиња, а то значи увијек. Ријеч остаје.

Б као БОРБА. — Крв се силна пролила у биткама од Триглава до Ћевђелије. Готово цијели свијет је био једна велика кланица. Али, борба се наставља обновом и изградњом. Живот и јесте једна велика и непрестана борба. Борба између добра и зла, између зла и добра. Напокон, борба између живота и смрти. А шта ће побиједити? Зна се — Живот и Добро! Је ли тако? („Такооо јеее!“)

Б као БОСАНАЦ. — Сви вицеви о Босанцу, као и о власти и политичарима, забрањују се и сматраће се кривичним дјелом. Нарушавају братство и јединство.

Б као БУГАРИ. — Ко су они, учо? Дабоме да знаш.

Били на страни фашистичких сила. Клали и убијали највише по Србији и Македонији. Ријеч се избацује. („Врло добро! Служимо народу!“)

Б као БУСАЊЕ У ГРУДИ. — Када се човјек удара у прса — то је заклињање, када се удара у стомак — то је кајање, када се удара у чело — то је жалост. Бусања је, учо, било и биће. Ријеч остаје.

Б као БУЧАЊЕ, као РИКАЊЕ. — Може, али само када се да одобрење. И за потребе народне власти.

В као ВАСКРСЕЊЕ. — Васкрсења старих идеологија нити каквог другог васкрсења неће бити. Забијен им је глогов колац у плећа, од четерес прве до четерес пете. И забијаћемо им стално. Ријеч се укида.

В као ВАШАР. — Остаје ријеч, али ће се строго на шверц пазити. Знамо и ко ће покушати да шверцује, али знамо и кога ћемо у ћузу стрпати.

В као ВАШКА. — Недоличан назив за корисну домаћу животињу — пса. Најбоља је пасмина пас вучјак који у служби војске чува и бди над границама наше земље. Мада вашки, учо, и међу људима има. Вашка која лаје не

уједа, већ она која се притајила. Ријеч избацити и замијенити је ријечју пас.

В као ВЕЧАТИ. — Вечаће свако ко не буде за ово данас!

В као ВИЛА. — Луксузне куће какве прави буржоазија за уживање. Комуниста станује у скромном стану и служи за углед у широким масама.

В као ВЛАСТ. — На челу сваког народа мора бити и његова власт. Власт треба поштовати, јер је народ изабрао. Власти се склањај с пута. Живјела народна власт. („Живјелааа!“)

В као ВОЈНИК. — Војник је свако без изузетка. И ја, и учо, и сви ви који сте и нијесте овдје. Пуцаћеш и у мајчине мајке мајку само ако за то стигне наредба, ако ико насрне на сваки крвљу обливен педаљ земље. Војска је народ — народ је војска. Куд народна војска креће — хеј-хеј-хеј!

В као ВРДАТИ. — Врдања нема, обнова и изградња не трпе забушанте. Ријеч се крижа.

В као ВУК СТЕФАНОВИЋ КАРАЦИЋ. — Отац наше писмености. Ерцеговачког поријекла. Узео наше нарјечје, наш дијалекат за књижевни језик. Измислио слова, сакупио многе ријечи. Али има непотребних и назадних, нова народна власт ће их избацити из рјечника.

Г као ГАЗДА. — Држава ће им све одузети и дати народу. На преваспитање. Нека сад њима народ кожу дере ко што су они њему. Ријеч два пута прецртати.

Г као ГАЦКО. — Град на југоистоку Ерцеговине. Још у њему узгор стоји кула турског силника Смаилаге Ченгића. Порушићемо све трагове злотвора и изабљивача. „Гацко поље лијепо ти си, кад у теби глади неима!“ Глади неће бити. Промијенићемо му име. У Пуцарево, Кардељево,

Ранковићево. Имамо му по коме дати име! Јер шта значи Гацко? То се посигурно не зна. А можда је то ненародна ријеч сумњивог поријекла. Сва злодјела усташа и четника око Гацка истражиће се и починиоци најоштрије казнити. Ријеч за сада оставити, али ће се промијенити.

Г као ГЕНЕРАЛ. — Генерали су највећи чиновни наши народне војске. Генерали су Пеко и Коча. Пекове су дивизије заузеле Теразије! Док Кочина чизма бије од Јадрана до Шпаније! Охохооој! Ријеч остаје.

Г као ГЛАСАЊЕ. — На гласање, за народне посланике — сви морају ићи. Бира се народна власт. Ко не бидне ишо милом — мораће силом. Ко не оде и буде јуда — гонићемо га и осјећи му муда! На зидним новинама истаћи слике са гласања и народне активисте у покрету. Је ли јасно? („Јаснооо!“)

Г као ГЛОГОВ КОЛАЦ. — Њиме по црквеном вјеровању пробости сваку сотону и вукодлачину. По нашем, колац треба метнути у ашов или мотику, па о рук! У радне побједе. Је ли тако? („Тако јеее!“)

Г као ГУРБЕТ. — Таква ријеч је руга једном напаћеном народу. Нарушава братство и јединство. Ни гурбет, ни Циганин већ друг и то са великим Д. Брише се.

Г као ГУСЛЕ. — Народни инструмент који је величао побједе и подстицао народ на побуну и отпор. Побуне ни отпора више неће бити, јер не мере се народ против себе бунити. Ријеч се укида, а инструмент се ставља у музеј.

Д као ДАР. — Мирише на мито. Револуционару и комунисти свако је мито страно, ничим се не може подмитити. Ријеч се избацује.

Д као ДИВЉАКА. — Све дивље воћке, и за нас непријатељске, у великој акцији имају се преобратити у питоме.

Сви ђаци и родитељи биће обучени у калемаре. Лично ће учо одговарат пред народном власти. Добићеш одијело, калемарски алат, торбу и сва упутства.

Д као ДРАМОСЕР. — Тако сељаци, по Вуку, зову трговце варошане који шверцују, који на драм једу и на драм серу. Трговци шверцери нам неће требати, држава ће народ снабдијевати храном. Ријеч се брише.

Д као ДУГ. — Онај ко се задужи сам у договореном року мора вратити дуг. Не може се враћати туђ дуг. Дуг је велика мора у народу. Право се вели: „Не може да спава, јер га ноћу једе дуг!“ Дугова не смије бити, па се ријеч брише. Посебно се зајам не смије узети од капиталиста и буржуја.

Д као ДУВАНЦИЈА. — Нова народна власт ће забранити шверц дувана, као и пушење, из здравствених разлога. Здравље човјека на првом је мјесту. Ријеч се брише. Је ли јасно? („Јаааснооо!“)

Д као ДУЧИЋ. — Херцеговачки пјесник. У овом рату није био на нашој страни. Чека се наредба да ли ћемо га избацит из читанки.

Е као ЕНГЛЕСКА. — Капиталистичка земља на сјеверозападу Европе. Америка и Енглеска — биће земља пролетерска! Охохоој!

З као ЗАБРАНА, као ЗАБРАНИТИ. — Забранити се могу многе ствари које се убацују из капитализма и трују и кваре нашег човјека, муте социјалистички морал. Забране ће вршити судија — а пред судијом је свако без изузетка једнак. Забрањено је носити црне чарапе као и штикле. Лично ће учо извршити преглед школске библиотеке. Све књиге буржоаске пропаганде и непријатеља народа имају се уништити. Очистити од труле предратне реакције. Ријеч остаје у употреби.

З као ЗАВИСТ. — Завист је ријеч из капиталистичких уста. У социјализму зависти нема. Нема ово је моје, ово је твоје, већ све је државно и народно. Ријеч се брише.

З као ЗАДРУГА. — Све има да се да у задругу и пред државу. Ко буде крио — неће нам бити мио!

З као ЗВИЖДАЊЕ. — Звиждат се може једино непријатељу народа. Не може се звиждати народној власти, нити, не дај боже, ђаци свом учитељу. Учо ће одвикнути све они који знају звиждати. Ријеч се избацује.

З као ЗЛО. — Фашизам и народни издајници су шћерани у мишију рупу. Зла више неће бити. Крижа се.

И као ИЗРОД. — У сваком житу има кукоља. Изрод је човјек који ни на кога не личи нити кога слуша. То је црна овца која блеји када друге спавају, која спава када друге блеје. Ријеч се брише.

И као ИСТИНА. — Само је једна истина — и то је народна. Народна власт је власт истине. Супротна тој истини је ненародна власт, окупаторска и издајничка.

И као ИСТРА. — Нема нико да нас страши, Трет и Истра биће наши!

Ј као ЈУРИШ. — Света ријеч наших предака, наших дједова и очева.

К као КАЛУЂЕР. — Црква се у социјализму одваја од државе, али јој у свему мора бити лојална и покорна. Коначно је и Бог под контролом народа и власти. Не може ни он вршљати како хоће. Има да и поп и хоца дају свој допринос обнови и изградњи. Шта ће им фалити ако који пут ишчате Маркса као Библију, ако преброје именице и глаголе у Комунистичком манифесту. Умјесто да ми будемо њихове слуге, нека они буду наше, то јест народне слуге.

К као КАЧАМАК. — У народу се још каже и пура.

Јело сиромаша. Трајало кроз народне обичаје и натруњено свим ненародним режимима. Брише се.

К као КОЗА. — Рогата домаћа животиња. Преживар. С дугом брадом, длакава, репата, сисата. Уништава гору, и траву, и пуполке, и цвијет дрвећа. Право кажу да је то ђавоља звијер. Одлуком највиших власти ФНРЈ-а — смакнуће се. Ко је буде крио, вечаће као и она. Ријеч се брише.

К као КНЕЗ ЛАЗАР. — Изгубио битку на Косову. Не можемо славити поразе већ побједе.

К као КРАЉЕВИЋ МАРКО. — Најстарији син и насљедник краља Вукашина. Погинуо као турски вазал, у борби на страни Турака, вођеној против влашког војводе Мирча на Ровинама. Обрадити на часу његово држање, са свом критичности. Ријеч остаје.

К као КОВАЧЕВИЋ САВА. — Народни херој и јунак који је био страх и трепет за непријатеља. Скакао на тенкове и голим рукама их заустављао. Погинуо на Сутјесци. (Аој, Сава, право реци — ко те уби на Сутјесци!) Излијепити слике народних хероја на зидне новине.

К као КРАЉ. — Побјегао из земље и оставио незаштићен народ пред најездом њемачких хорди. Са собом однио огромно злато и народно богатство. Доље краљ! Доље издајничка влада! Крижа се, брише се, избацује се.

Л као ЛОВАЧКА ХАЈКА. — Цар Мурат, коме је Милош забио нож од учкура до грла бијела, волио је изнад свега лов на животиње, али и на људе. Његов насљедник Бајазит у лов је водио по десет хиљада хајкача и по шест хиљада паса. Међу њима било је на стотине робова на које је често знао да окрене хајку и да убијајући ужива. Мурат четврти је водио и по тридесет хиљада хајкача, али је у његовом лову увијек на хиљаде људи остајало мртво. Такав један лов Турци су организовали да би убили Карађорђа,

али им он утече. Лова ће вазда бити, али не таквог, не из таквог оружја и не на такву звјерад. Неће више бити хајке ни хајкача.

Л као ЛАСТАВИЦА. — Птица селица из породице пјевачица. Има кратак, троугласт кљун, дуга крила, слабе ноге и рашљаст реп. Као што једна ластва не чини прољеће — тако ни један човјек сам не може ништа. Ластавица која у сан долази, у народу се вели да доноси срећу.

М као МАРАМА, као ЦРВЕНА МАРАМА. — Символ пролетаријата и комунизма. Пролетери свих земаља — уједините се!

М као МУХА. — Кукац са два крила који зна да лиже, сиса и боде. Напада свакојаку нечист. Сише људску крв. Преносник заразних болести. Прскати, прати, убијати, као и све остале штеточине. Избацује се.

Н као НЕПРИЈАТЕЉ. — Непријатељске су ријечи Х као Хитлер, Б као буржоазија, К као капитализам, Б као богатство, Л као лукеуз, Т као Троцки, К као краљ, П као Павелић, М као Мусолини, К као коза.

О као ОГЛАС. — О свему ће се народ обавјештавати преко огласа. Оглас о расписивању народног зајма, оглас о порезима, оглас о вакцинисању становништва, оглас о обавезном учешћу у изградњи пута, оглас о изборима, оглас о обавезној предаји задружног жита. То су народни огласи о јавном животу. Прибијаће се увијек на врата продавнице и обавезно их треба читати.

О као ОДМОР. — Божију заповијест: шест дана ради а седми се одмарај — не меремо поштовати. Ми нијесмо вјерници већ активисти народне власти. Има да се ради сваки час, и дању и ноћу, док се земља не обнови. Ријеч се брише.

П као ПОДГОРИЦА. — Мијења се у Титоград. Подгорица је ненародна ријеч. Брише се.

Р као РЕПУБЛИКА. — ФНРЈ је Република братских народа и народности. „Пет буктиња пламте да причају свима, да у нашој земљи пет народа има“.

С као САВА. — Највећа и најчистија ријека у нашој земљи. Дуга близу хиљаду километара. Протиче кроз четири републике. Чувати природу и човјекову околину. То је задатак власти и цијелог народа. И твој, учо, да томе научиш ђаке.

С као СИЛОВАЊЕ. — Силовање је карактеристика буржоаских система гдје влада закон јачег и изабљивача. За случајна дјела силовања и разбојништва у социјализму казниће се свако најстрожије, робијом па чак и осудом на смрт. Казна ће се извести одмах, без оклијевања.

С као СИЛА. — Од силе прди — од рђе смрди!

С као СИРОТАНОВИЋ. — Ударник који је оборио све домаће рекорде, рудар Алија Сиротановић, ископао је највећу количину угља у једнодневном радном времену и предложен за највеће одликовање. Свима треба да буде узор, свуда му истаћи слику.

С као СЛОБОДА. — Само у народном поретку гдје човјек није угњетаван, гдје су сви равноправни и сви једнаки, гдје појединац није изабљиван и гажен — може бити слободан.

С као СТАЉИН. — Слика скинута са зида. На њено мјесто стављена карта ФНРЈ-а.

С као СРКАТИ. — Сркање супе или какве друге течности је одлика примитивних људи и народа. Зато треба нож држати у десној, виљушку у лијевој руци. Кад се једе супа, онда се кашика гурне у уста и искрене садржина без

изазивања било каквог мљацкања, сркања или свирања. Брише се.

С као СТОКА. — Државна стока једнако подлијеже законским прописима као и свака друга јединка подложна редовном прању, чешљању, чишћењу и исхрани. Посебни су прописи којих се свако домаћинство мора придржавати да би постигло одређену килажу стоке. Ко мисли да може изиграти прописе — грдно се вара. Као што је успјешно спроведена аграрна реформа, колонизација, конфискација, национализација, секвестар, одузимање ратне добити, и ово ће се успјешно спровести.

У као УСТАША. — Организација која је, као и фашисти, хтјела да истријеби Србе, Цигане и Јевреје. Напунили су невинима Корићку јаму и многе друге јаме. Брише се као издајничка ријеч.

Ф као ФАШИЗАМ. — Фашисти су у потоњем рату поубијали милион и седам стотина хиљада људи из наше земље, а готово толико послали у логоре на присилан рад у Њемачку. Укупна материјална штета процијењена према цјеновнику из 38. године (44 динара за 1 долар) износи 46, 9 милијарди. Ријеч се крижа.

Ц као ЦЕР. — Планина на којој се одиграла чувена битка у Првом свјетском рату, између аустроугарске силе под командом Поћорека и српске војске. Поћорек је потучен до ногу. И свако ће проћи тако ко насрне на наше. Нека остане као споменик о подвизима народа.

Ц као ЦЕЗ. — Капиталистичка пропаганда која мекша душу, чини човјека лабавим. А нама требају корачнице и марселезе. Ријеч се избацује из употребе.

Ш као ШАМАР. — Какав шамар — мада је многима овдје потребан, већ Ш као пруга ШАМАЦСАРАЈЕВО. — Дјело братства и јединства, саграђено у рекордном року.

Ш као ШТАФЕТА МЛАДОСТИ. — Симбол јединства младе генерације. Пронијеће се на рођендан Маршала Тита, кроз свако насеље и многе радне организације. Најбољи ће ђаци учествовати на дочеку. Свака школа, свака организација ће исписат поздрав штафети. Је ли јасно? („Јаааснооо!“)

Ч као ЧОВЈЕК. — Човјек је наше највеће богатство. У социјализму, човјек је на првом, а новац на задњем мјесту. А у капитализму човјек је на задњем, а новац на првом мјесту.

Ш као ШТРАЈК. — Штрајка у народним уређењима нема. Тамо гдје је радничка класа на власти, радници немају против кога штрајковати, јер сами држе власт у рукама. Штрајкује се у капитализму, гдје се радничка класа изабљује. Ријеч се брише, јер је социјализму непозната.

Ш као ШУМАР. — Човјек из државне власти који у име народа штити шуме, од штеточина и крађа. Шума је народно богатство које треба чувати за будућа покољења. Сви смо шумари. Немамо права уништавати природу, бићемо одговорни пред будућношћу.

„Врло добро!“ — рече инспекција и баци свеску тик испред Милијиног носа („Служимо народууу!“)

Тако је на једном часу исправљен рјечник Вука Стефановића Карацића. Многе су ријечи прецртане и избачене а нове унесене у наш живот, и наново објашњене.

О ПИСЦУ

Радослав Братић је рођен у Брестима (Херцеговина), 28. јуна 1948. године. Основну школу учио је у Коритима (код Билеће) и у Билећи, средњу у Требињу, а југословенску и светску књижевност студирао је на Филолошком факултету у Београду.

Био је покретач и уредник студентског часописа Знак, уредник Књижевне речи, члан редакције часописа Књижевност. У Удружењу књижевника Србије био је главни уредник часописа Реласион, затим секретар и потпредседник Удружења књижевника Србије.

Приповетке су му уврштене у више зборника и антологија југословенске и српске приповетке, објављених у Југославији и у свету, а превођене су на енглески, хинду, немачки, шведски, пољски, чешки, француски, кинески, румунски и италијански језик.

Објавио романе Смрт спаситеља (1973), Сумња у биографију (1980, 1981, 1993), књиге приповедака Слика без оца (1985, 1986, 1992), Страх од звона (1991, 1992, 1993, 2000) и Зима у Херцеговини (1996, 2001), поетичку књигу о читању Шехерезадин љубавник (1995), књигу есеја и критика Писац и документ (2000), књигу изабраних прича Зима у Херцеговини и друге приче (2000) и друге...

Приповетке су му уврштене у више зборника и антологија југословенске и српске приповетке, објављених у Југославији и у свету, а превођене су на енглески, хинду, немачки, шведски, пољски, чешки, француски, кинески, румунски и италијански језик.

Живио и радио у Београду. Умро је 2. јуна 2016. године у насељу Кумодраж, у Београду, у свом стану након дугу и тешке болести. Сахрањен је у Алеји заслужних грађана на Новом гробљу у Београду.

Стеван Миленић Пикасо
Портрет Радослава Братића

Четири кратке приче – Снежана Марко-Мусинов

ПРАЗНИНА СИНДРОМ ЕПИДЕМИЈЕ ИМА

Узлетео Гришко, од шегрта до мајстора стиг'о. Сад муштеријама не узима меру, за то је упослио сиротог Перу, а он се баш у тој улози и не сналази, не зна најбоље с које стране да приђе господи. Па кад прва проба дође, мало виси и да се одузме мора, боље то него да је мало па да га мучи ноћна мора што муштерија штофа више нема, а на пут се спрема.

Не пита он је л' пут дугачак ил' кратак, и кад ће тачно бити, може се корисник услуге смртно увредити. И ко ће онда последњи сузе лити, ко штету исплатити? Можда ће сироме Гришко, из радионице летети.

И потом опет на биро рада, а тамо хаос влада и питање је колико ће празнина у џепу дуга бити, где ће се наново запослити, и колико дуго тамо скрасити. Можда ће упослен за старим послом патити, а ноћу у највећим висинама сновима летети, па и мајстор, власник радње бити, најскупље вино пити.

Кад се пробуди, јучерашња празнина већ веће димензије има. Празан ум, празан друм! Досети се да „Ко високо лети, ниско пада” па се орасположи брзо и наслага осмеха брдо. За промену.

ВУНА, КИЋО!

Жури му се. На бициклу је, а рампа се спушта.

У трену помисли да би могао и проћи пругу кад му је тако хитно. Након трена размишљања, пође у прекршај, и таман да, заобишавши пар кола испред себе и обилазећи спуштену рампу, точком стане на шине, зачује снажан писак. Добио је упозорење од будног машиновође на које се није могао оглушити. На лево круг, по хитном поступку, право на двојицу дечачића који су с лоптом у руци чекали на ред за прелаз ка локалном фудбалском игралишту. Једва их је избегао. За њим се чуо поклич: „Вуна, Кићо!” Би му непријатно јер су и други из кола коментарисали његов поступак, а могао је чути јер су прозори аута били поотварани.

Неће никад више полазити на одредиште у пет до дванаест, заклео се себи. Онда ће и блам ове врсте избећи, и долазак у искушење да се понаша ван прописа и небезбедно по сопствени живот.

И ТИШИНА ГОВОРИ

Домаће вино и јабуково сирће те године држао је у истоветној амбалажи. То што рода није било пуно, па ни пуних флаша, дало му је за право да исте не обележава посебним етикетама. Снаћи ће се већ.

Умало га је та неопрезност коштала пријатељства јер неки људи имају кратак фитиљ за погрешке. Деси се да је била слава, и како на славу без пића, по правилу вина? Упакова у свечану кесу боцу свог производа, уз

кафу, и с поносом га преда домаћину. Слава је текла уобичајеним током, тек досети се домаћин да специјалном госту понуди домаће вино ретке бербе. Овај приста из прве. Зна човек шта нуди.

Већ је боја у провидној чаши била чудњикава, али наздрави са домаћином, одмахујући на мирис, цугну и умало се не удави. Јабуково сирће јесте здраво, али се пије разблажено, здравља ради, и не када очекујеш да непцима завлада вински укус. Уздржа се од плјувања, али је израз лица говорио више од било које речи. Уста развучена у гримасу. Домаћин прогута свој део из грла и мрко погледа доносиоца. Наста безречје.

Штета је начињена. Никакво оправдавање не би било на месту. Намерност или не? Нека остане непознаница. Искупљивање не долази у обзир.

ПРОМЕНА ТАКТИКЕ

У почетку је делила своје књиге са посветом, сада се и не потписује. Нека иде књига из руке у руку као некада што су бомбоњере. Неко ће да издржи до последње странице, други неће имати стрпљења за поезију.

И тако да се чита, макар половично, боље је него да чами на некој полици и хвата прашину. И свака примопредаја обрадује особу која прима. Што да не? И миг радости је срећа.

Прича из заумља – Весна Ђукановић

ТРИ ЧЕТВРТКА

Сваки нови плусак ју је враћао уназад. Задржавао је садашњост, везивао за прошлост и није давао мира њеној души. Чинила је све да избрише талог времена. Цепала је одећу, брисала пријатеље са фејсбука, избацивала из себе сваку помисао на стара дружења и ликове који су обележавали део њеног живота који је значео све. Била је незадовољна собом и свима.

У кутији са старим фотографијама је пронашла много оних које није желела. Сметала су јој насмејана лица и блистави сјај обојених очију. Сметала су јој невини лица и вера у лепшу, радоснију и светлошћу обојену будућност, а све то су говориле фотографије с којих су се осмеси низали.

Можда све то не би било тако. Можда се све то не би запенушило и губило у пропадању нежних дугиним бојама обојеним мехурима сапунице да је није савест пекла, упозоравала је да у свему има и њене кривице, да је далеко од тога да је савршена. Савест је чудо, опомена, немир, незаборав.

У њеним првим сећањима појављивала се река. Широка, равничарска, тиха. Волела је њену ширину и сјај када је дотакне последњи сунчев зрак. Волела је и кишне капи које се стапају с узбурканом, ветром покретом површином. Знала је да у тихим летњим данима седи на дрвеној платформи речне плаже, с ногама уроњеним у млаку воду, па да тако зароњена у сопствене

мисли путује тајнама речног дна. Правила је на њему куле и градове, вртове и тајне одаје. Скривала је у њима своје жеље и надања. Реци је причала све. Знала је да ће она однети њене тајне кроз дубине муља далеко.

Била је рана јесен. Метеоролози су најављивали промену времена, прве пљускове после дуге летње жеге. Желела је да искористи време на свом омиљеном месту крај реке. Хладнија вода јој није сметала. Сједињавала се са њом и одувек јој је говорила тајанственим језиком давнина.

Волела је тренутак када се њено тело сједињавало са густином воде. Пре зарањања је дотакла стопалима мешавину песка и муља на речној обали. Непроцењиво је било осетити живот реке под ногама и своју надмоћ до тренутка када се спусти и зарони у њене дубине. Спајала је, премеравала, вагала. Трудила се да ухвати и споји мозаик од делова који су се чинили неспојивим. Стављала је свој живот на речни длан и дозвољавала себи да то буду тренуци потпуне отворености према својој дугогодишњој пријатељици. Лако се одбацила ногама заривши ножне прсте у глатки муљ. Лицем је уронила. Жмурила је, није волела да гледа кроз мутну воду. Тога дан је све било другачије. Магија мађарског чардаша помешаног с војвођанском тамбурицом ју је натерала да отвори очи. Ваздух се плавио врховима карпатским, равница је запевала за несталим морем, а река је некако оживела, некако је била врло хладна, а на моменте топла. То ју је збуњивало док је рукама и ногама веслала кроз водени густиш широм отворених очију.

Тада се река распукла. Ослободила јој је видике и натерала је да боље погледа око себе. Дубоко ју је потресло оно што је видела.

Није поверовала својим очима. Воден је седео на пловећем острву дрезге. Гледао ју је својим проицљивим плавим очима у којима је могла да види небо. То ју је бунило. Откуда небо испод водене површине. Завеслала је рукама у нади да ће отерати привиђење. У инат њеним настојањима Воден се није померао, јездио је држећи у рукама речног рака. Слика је била толико жива да је чула шкљоцање његових маказа. Воден је погледом помиловао становника чистих река и пустио га у жбун речне траве. Опет је завеслала. Воден није нестајао, само је своју главу обраслу дугом косом, која се на крајевима локнала, окренуо према њој.

— Ти си уљез. Како се усуђујеш да ме ометаш, да крадеш мој мир, да узнемираваш водена створења мога краљевства?

— Нисам ја. Нисам, само сам... чула је себе као одговара...

— Не постоји: „Само сам”. Ти си уљез. Грабиш, ометаш, узнемираваш и то баш данас. Зар си заборавила правило своје фамилије? Знаш ли колико сам им помагао да се спасу речног муља и речних дубина.

— Ти јеси. Ти си им био заштитник, али ја нисам и нећу.

— Ко си ти? Дуге косе и хаљина натопљених речном влагом, с промуклим гласом мрака?

— Још се усуђујеш да питаш ко сам? Ја сам Морана.

— Морана? Богиња смрти мојих предака?

— Да ја сам. Зар си заборавила правило да се четвртком не улази у реку. Бићеш само једна у низу. Заувек ћу те задржати у краљевству мрака.

Тада јој је синило. Сетила се онога што је заборавила и што су биле приче које су се испредале у летњим ноћима и великим свецима када се требало подсетити на чланове породица који су прешли на другу страну светлости.

Заборавила је да је четвртак забрањен дан и да се тога дана морају поштовати правила. Заборавила је да је тога дана требала низ реку пустити венчић цвећа за сећање и захвалност. Дан када је у њеној фамилији било забрањено излагање на реку осим за бацање венчића исплетеног од последњег летњег цвећа. Дан када је било забрањено купање.

Прадеда Милун је једног четвртка, ознојен од скупљања сламе на њиви, ускочио у хладну реку. Само се кошуља на њему белела, а затим је и она нестала. Никада га нису извукли из воде. Често је слушала бакине приче о свом деди. У својој глави је склопила причу. Волела је да замишља да је он негде кроз токове Тисе доспео до Дунава, па одатле у делту на самом уласку слатке воде у Црно море. Замишљала је његову кошуљу као заставу на јарболу панонског вука који у великој делти јаше дивље коње и разговара с бескрајним јатима птица, како његова кошуља добија крила и како лети кроз плаветнило неба и реке. Како небо, река и море чине једно.

Јасно је кроз мутне таласе воде чула како бакин глас приповеда о другом четвртку:

Деда Живојин се једног летњег четвртка враћао из града у село колским путем. Терао је два вранца: прелепа, горда, поносите. Бар је тако бака причала. Она их се није сећала јер од тог догађаја више нису држали

коње. У граду се, после одласка на сточну пијацу и вероватно добре продаје товара пилића, прасића и пара ћурки, запио с друштвом. Онако пијан, уз певање бећараца и свирку два тамбураша, се спустио колима долом Тисе. Мислио је да ће коњи сами пронаћи свој пут. Трагови су водили до реке. Даље их није било. Однела га је вода негде далеко. Никада га нису пронашли. Ни њега, ни коње. Тамбураши су изгубили само своје тамбуре. Њега је поставила као чувара Трајанове табле и Казана. Вечни у служби реке. У ведрим ноћима га је виђала као тимари коње Светом Илији и како Трајан и Живојин певају тихе песме не неком неразумљивом, само њима знаном језику. Бака је причала да је био добар човек и да се сигурно налази у рају.

Моранин глас је прекинуо њихову песму.

Замахнула је рукама да је отера. Ова се није дала. Пружала је руке према њој, покушавала да ухвати њене косе, које су биле скупљене и чврсто стиснуте шналом. Сваки Моранин замах је слабио њену снагу. Осећала је да посустаје, да јој понестају мисли и да завеслаји руку долазе до последњих атома снаге. Одлучила је да се препусти, придружи, својим прецима, да дозволи да неко и њој доноси венчић цвећа, па да га спусти низ широко речно корито. Сliku лебдећег венчића је отерао Воденов глас:

— Њу ћемо пустити. Није нам потребна. Довољна је једна жена међу боговима. Довољна си ти Морана. Ово је наше царство. Пусти је. Нема твоје памети, лепоте, ни косе јој нису као твоје. Ни стас. Пусти је.

Док су завеслаји руку били све слабији, а гласови све тиши, могла је само да осети мрешкање хладних

руку које су је подигле на површину. Додирнуо ју је последњи сунчев зрак и светло које се спремало на починак. Зграбила је ваздух и последњом снагом се довукла до муљевитог плићака.

— Хвала — једва је успела да промуца. Сутрадан није дошла, ни прекосутра. Дошла је у четвртак и низ реку је пустила три венчића: за претке, Водена и Морану.

Успела је да помири прошлост и садашњост, да пронађе мир у свом животу, да у малим стварима нађе вредности које су јој се чиниле неважним. Успоставила је поново нека пријатељства за која се доказало да су права. Успела је да пронађе веру у људе, основала је породицу. Одлучила је да ће својим унуцима испричати причу о Три четвртка на реци.

О СПИСАТЕЉИЦИ

Весна Ђукановић је рођена 16. фебруара 1963 године. По професији је учитељ. У слободном времену се бави осликавањем свиле и писањем поезије и прозе.

Објавила је две збирке прича: „Радост жуте лубенице“ 2016. године, за коју је добила књижевну награду „Чучкова књига“ коју додељује Народна библиотека „Бранко Чучак“ Хан Пијесак — Република Српска и „Одејај свилених нити“ 2018. године у обе у издању Креативне радионице Балкан. Објављивана је у више зборника и електронских часописа. Добитник је похвала и награда на конкурсима у Србији и региону.

Живи у Кикинди.

Чудовиште – Тања Малетић

Све је било нејасно и замагљено пред мојим очима, можда ме већ и памћење издаје. Додуше с правом, јер ме је цело тело болело и већ пар дана ме морила вучја глад. Магла је била тако хладна, са сваким удисањем ми се увлачила у тело. Непрегледне шуме и простране пољане смењивали су се без реда. Само понекад бих у даљини могао да видим стазе и куће са њиховим застрашујућим прозорима што су гледали у мом правцу као очи пуне ватре и беса. Бежао сам са тих места колико ме ноге носе, па ипак, осећао сам да ме је нешто злослутно оданде увек пратило и посезало за мном као гране чемпреса за ветром. Чинило ми се да је са мојом глађу растао и страх од тих области насељених људима, не знам зашто. Можда сам све време ја човек, а они нису? Или само чврсто верујем у то...?

Нешто ме прати. Не знам шта је ни како се зове, само знам да није од моје врсте. Не знам ни ово оглашавање, али ми се чини да понешто разумем... као да сам и ја овај језик давно говорио, или можда нисам, а може бити да ме је мајка неке речи научила дојећи ме. Мајко драга, помози ми! Подој ме, кажи ми шта је то што ми траг прати и злослути својим гласом!

Чудила ме та пустош у шумама. Само висока стабла обавијена маглом, нигде плода ни живог створа. За чиме год посегнем, све преда мном измиче и нестаје, као пред намученим Танталом. Тек повремено згазим у мокро блато, од чега још више промрзнем. Цело тело ми се грчило и болело ме. Морао сам да се склупчам на тре-

нутак да би болови престали, а онда ми је на памет пала чудна замисао. Шта ако легнем на земљу и почнем да пузим? Магла је лебдела изнад мене, био сам на сигурном.

Опет, опет они гласови! Шта је то уопште? За што не могу да препознам које је створење? Бојим га се. Шта ако је јаче од мене? То је неко чудовиште. Како се досељило овамо? Шта тражи? Шта год да тражи, неће тражити још дуго. Осећам испод чела да ће сунце ускоро... не, па то не може бити он. То чудовиште овде, у шуми?

Лутајући тако и њушећи пред собом осетио сам како ми се тело греје. Нешто је шуснуло у грмљу. Мрдам ушима. Тишина. Чујем земљу како испарава врелином свога срца, дубоко испод мене. Она пази на мене. Воли ме. Жели да ме сачува. Али зашто? Шта јој ја значим? И онако сам само једно међу многим несрећним створењима која ће пре или касније умрети у нечијим канџама. Чекај, зар нисам ја предатор? Кога да се бојим? Био човек или звер, осећам своје зубе под језиком. То је ваљда довољан знак да сам спашен.

Зар опет? Чујем како шушка, ту, у близини. Можда би само требало да престанем да обраћам пажњу на све то. Какво год чудовиште било у питању, мало је вероватно да ће ми наудити. Или ипак хоће? Језа ме прожима! Не, не смем да му покажем да се бојим, лакше ће се осмелити да ме нападне, а ја не знам шта је оно уопште. Овако слаб не могу да се браним, али... колико је вероватно да може да ме убије?

Жеђ. Несносна жеђ. Шчепала ме за гушу и не пушта. Кашљем што тише могу и мрдам подигнутим ушима. Снаго моја, где си нестала? Колико год моји зуби

оштри били, ја спрема ових сила не могу ништа да учиним. Жеђ и Глад, држе се за руке као две рођене сестре и јашу на мојим леђима, још ми вичу „Хајде, трчи, брже, брже, брже...“ Надам се да ће их моје кости нажуљати и да ће им ускоро постати неудобно. Непрекидни шум ми прожима цело тело, говори ми нешто... *Настави напред, иди даље, близу је, ту је.* Све одјекује у мени, познат ми је тај глас, тај шум, тај, жамор и клокот. То не може бити ништа друго, то је река!

Осмотрих изнова око себе, међутим, ничега није било. Мир и спокој, изгледа да сам само умислио оно проклето чудовиште. То можда и није било чудовиште, већ река која ме све време дозивала к себи. Вода. Спуштам главу. Гутљај, два, три. Хлади ме, грло, груди, утробу... дрхтим. Гутљај, два, три...

„Хватај га, наш је!“

Хладне руке шчепале су ме око врата и окренуле ме на бок. Чврсто ме држе и прибијају уз некога, док ми друге две руке канапима везују предње и задње ноге. Немам снаге да се браним. Окрећем се на леђа и покушавам зубима да покидам ужад.

„Удри га, удри чудовиште!“

Неки предмет ми грубо додирује главу. Мрак. Све је утрнуло. Кроз трнце се пробија само још осећај хладног сечива које ми раздваја ребра и разлива око њих топлоту. Чујем живот како испарава из врелине срца, дубоко у мени.

На другој обали квари сунце.

Размишљања и афоризми

МАРКО ПАЈИЋ

- Време и простор су константе, ми смо променљиве.
- Да би ти снови постали јава прво мораш да престанеш да спаваш.
- Интелигентан је онај човек који има висок коефицијент интелигенције, а паметан онај који зна да га искористи ма колики он био.
- Исплативост ризика зависи од могућности за добитак и његове величине.
- Када сабереш све минусе, на крају не можеш добити плус.
- Не постоји савршена жена, нити савршен мушкарац али заједно могу чинити савршену целину.
- Отупела чула буди само сирова забава.
- Превише слободног времена зна да буде штетно.
- Свако је глуп на свој начин.

- Све у животу је ризик па и само живљење. Живљењем ризикујемо да нам се нешто догоди.

ДИНКО ОСМАНЧЕВИЋ

- Бог је створио човјека,
а човјек се прави мајмуном.
- Поштујте своје претке, мајмунџи једни!
- Некултурно је плувати по улици,
зато плујемо једни по другима.
- Људи су много већи од дјеце,
али дјеца су много већи људи.
- Наше мајмуне чувају гориле.
- Ниједан рат није почео из чиста мира.
- Крива Дрина се једино може исправити
на свом извору.
- Сатиричар је увијек на ивици
да се нађе у марици.
- И сунце се роди на истоку,
али онда емигрира на запад.

- Заврше право, а суде криво!
- Потрошачку корпу попуњава нам контејнер.
- Изађите на изборе и узмите ствар у своје руке.
Та ствар је једино што ћете након избора и добити.
- Инфлација је кад си пун пара као брод,
а тонеш као Титаник!
- Да ли је у јавној кући забрањено пушење?
- Из поштовања, жена ми никад не пуши
пред родитељима.
- Са љубавником је љетовао на острву,
а онда му се појавила жена и направила му оток!
- Кад стекнемо имунитет крда,
бићемо мирни до клања.
- Млади су наше златне резерве.
Депоновали смо их у иностранство!
- Потрошачку корпу попуњава нам контејнер.
- Сваку рђу мораш подмазивати.
- Риболовац је мачо, китоловац је геј!

ЖИВКО ПРОДАНОВИЋ

- Ако ћемо озбиљно права је срећа бити неозбиљан.
- Батина је из раја изашла.
То кажу они који не могу заспати.
- Дође ми да полудим.
Па да се мало одморим од овог лудог живота.
- И међу поштенима има много оних који то нису.
- И након пластичне операције глупост остаје глупост.
- И зидови имају уши. А прозори очи.
- Када политичар проговори јасно и паметно онда је сигурно у питању нека клопка.
- Конац дјело краси. Рече стечајни управитељ.
.
- Мисли на друге. Да те други не изненаде.
- Надам се да се не надам узалудно.
- Најшира пространства слободе простиру се у глави.
- Не кити се туђим јубиларним перјем.

- Отац непознат. Углавном.
- С књижевним наградама треба бити опрезан.
Да се не опечеш.
- Тко тебе каменом ти њега Сизифом.
- Ухватили су га на граници. Ума и безумља.
- Затворио је врата сиромаштву.
Па је оно ушло кроз прозор.

САДРЖАЈ

Реч уредника	5
Херцеговачки јав – Ратомир Мијановић.....	7
На фрескама.....	7
Латински друм.....	8
Сретење	8
Зима.....	9
О песнику.....	10
Младе наде српске поезије – Александар Бошковић.....	11
Луна.....	11
Љубав ће променити све	12
Близина.....	13
Моја љубав и твоја мржња.....	14
Сјај у очима	15
Језеро мртвих љубави.....	16
Млечни пут.....	17
О песнику.....	18
Једна песма – Софија Дамчевић.....	19
Сећања	19
О песникињи	23
Две песме – Тамара Славић.....	24
***	24
***	25
О песникињи	26
Кад младост стихује – Милица Боровчанин	27
Чувари вјетрова.....	27
Послије много времена	28
Бројанице.....	29

О песнииињи.....	29
Песнички крик – Филип Булат	30
Извештач о жени	30
Нећу да словим.....	31
Песнички крик.....	31
О песнику	32
Три песме – Јелена Трајановски Станковић	33
Ја сам била	33
Иди.....	34
Свачија песма.....	35
О песникињи	35
Четири песме – Јелена Цветковић	36
Осврт	36
Узданица.....	37
Једини свет	37
Коб среће	38
О песникињи	39
Пет песама – Гордан К. Чампар.....	40
Љубо	40
Крив си Ристо.....	41
Опет	42
Вријеме без револуције.....	43
Јади	44
О песнику	44
Поезија за децу – Љубица Несторов.....	45
Свечани дани детињства	45
О песникињи	49
Хаику – Невена Милосављевић.....	50
О песникињи	53

Савремена руска поезија – Ирина Михашина.....	54
Јесен још није потрошила боје.....	54
Сеоце у планини	54
Облак љубави	56
У ботаничкој башти	57
О песникињи	58
О преводиоцу	58
Осврт – Ранко Павловић	59
Танане нити несанице	59
О аутору осврта	62
Приказ – Миомир Милинковић.....	64
Приповедање Дејана Спасојевића	64
Нове књиге	69
Анђелко Заблаћански – Перо, метафоре, тинта.....	69
Песничка бдења Анђелка Заблаћанског	69
Пораз победника	75
Двадесет први.....	76
Момир Миодраг – Палатковање душе	77
Извод из резензије.....	77
На Спасовдан	80
Палатковање	81
Зорица Бабурски – Колимско небо.....	82
Ја – Шаламов	82
Мртав и бео.....	86
Зенице	87
Три кратке приче – Александра Вујисић.....	88
Чопор	88
Јутро	88
Истина	89
О списатељици	94

Божја заповест – Светолик Станковић.....	95
О писцу	108
Подсећање – Радослав Братић.....	109
Ластавица која ми у сан долази	109
О писцу	127
Четири кратке приче – Снежана Марко-Мусинов....	129
Празнина синдром епидемије има.....	129
Вуна, Кићо!	130
И тишина говори.....	130
Промена тактике.....	131
Прича из заумља – Весна Ђукановић.....	132
Три четвртка	132
О списатељици.....	137
Чудовиште – Тања Малетић.....	138
Размишљања и афоризми	141
Марко Пајић.....	141
Динко Османчевић.....	142
Живко Продановић.....	144

Пишите за *Суштину поетике*

(www.knjizevnicasopis.com)

1. Своје радове шаљите у једном ворд документу, на А4 формату и маргинама по дифолту, писане ћирилицом или латиницом са употребом словних знакова ђ, ж, ч, ћ, ш. Све радове доставити писане фонтом Times New Roman, величина фонта 12, проред 1, 5. У противном радуви неће бити узети у разматрање.

2. И-мејл за ваше радове: sustinaoetike@hotmail.com

3. У тексту обавезно ставите своје име, годину рођења, своју и-мејл-адресу, адресу становања и краћу биографију писану у трећем лицу јединине. Пожељна је и фотографија.

4. Документ обавезно означите својим именом и формом текста који шаљете (песме, прича, афоризми, есеј, осврт, критика...)

5. Прозне радове слати у формату до 14.000 карактера, величина фонта 12 и проред 1, 5.

6. Конкурс је отворен током целе године.

7. Рукописе не враћамо, а необјављене радове не чувамо и не носимо никакву одговорност за њих.

8. Плаћање ауторских хонорара ни ауторски примерак штампаног издања нису предвиђени Правилником овог часописа: www.knjizevnicasopis.com/правилник

9. Часопис се може купити једино код издавача по цени 500 РСД по примерку. Годишња претплата за четири броја је 1.700 РСД. Средства можете уплатити на рачун *Удружења поетских стваралаца*, Милана Недељковића 40, Глушци. Број рачуна 330-34001173-24, код банке CREDIT AGRICOLE. Доказ о уплати доставити на горе наведену и-мејл адресу.

10. Штампано издање часописа не шаљемо ван Србије, осим ако наручилац пристане да уз цену часописа плати и трошкове доставе.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

82

СУШТИНА поетике : часопис за књижевност / главни и одговорни уредник Анђелко Заблаћански. – [Штампано изд.]. – Год. 5, бр. 56/57 (2018)– . – Глушци : Удружење поетских стваралаца, 2018– (Београд : Pharma Lab). – 21 цм

Доступно и на: www.knjizevnicasopis.com/. – Тромесечно.
– Преузима нумерацију од електронског издања. –
Друго издање на другом медијуму: Суштина поетике
(Online) = ISSN 2334– 9417
ISSN 2620– 0988 = Суштина поетике (Штампано изд.)
COBISS.SR– ID 267264012